

Poznámka: Tento text (v elektronické podobě) je téměř shodný s publikací „Politika jako evangelizace“, podtitulek „Dr.František Nosek a dnešek“.

Publikaci vydalo vydavatelství Bílý slon, Praha, v roce 2004. Tento text v elektronické podobě však není poslední verzí publikace. Liší se:

- Názvem,
- Není zde obálka publikace,
- Není zde popis fotografií na obálce (v publikaci na str.2)
- Není zde tiráž (v publikaci na str.3) včt.názvu vydavatelství a ISBN,
- U jednotlivých statí zde nejsou uvedeni autoři a pramen (autoři jsou zde uvedeni pouze na straně 2)

Jan Janoušek, Lubomír Mlčoch, Jiří Sůva, Jan Evangelista Urban

Svatost a politika

Dr.František Nosek a dnešek

Sborník statí sestavil Miloslav Müller

/Poznámka: Kdyby snad název “Svatost a politika” nebyl vhodný z toho důvodu, že bychom předjímali výsledek beatifikačního procesu, lze použít název jiné ze statí sborníku, např. “Politika jako evangelizace”. I ten připoutá pozornost./

PODĚKOVÁNÍ Především je potřeba poděkovat Bohu. Učiníme tak slovy P.Jana Evangelisty Urbana OFM, pronesenými při pohřbu dr.Noska: “Chci vzdát chválu Bohu, že našemu národu dal muže, který nás všechny učil, jak máme věřit, žít a pracovat...” Poděkování patří i všem, kteří se zasloužili o zachování Noskovy památky po téměř sedmdesát let. Zvláště + prof.Antonínu Novákovi, který vedl po několik desítek let pouti k jeho hrobu. Děkujeme také těm, kteří jakkoli pomohli při sestavení tohoto sborníčku, jmenovitě paní Arnoštce Mlčochové, která na počítači text sestavovala a starší články přepisovala.

ZAMĚŘENÍ SBORNÍKU Většina statí se zabývá aktuálními problémy naší současnosti a hledá křesťanský přístup k jejich řešení. V této souvislosti si všímá stanovisek a činnosti dr.Františka Noska (1886-1935), významného katolického politika a ekonoma meziválečné doby. Noskův odkaz se tak dostává do širších souvislostí. Vychází se přitom z dosavadních životopisů F.Noska.

AUTOŘI STATÍ Autorem této většiny statí je **prof.Lubomír Mlčoch**. Skoro vždy se jedná o jeho články publikované v měsíčníku “Poutník”, který má podtitulek “časopis přátel sv.Františka”.

Vzhledem k profesi L.Mlčocha jsou jeho texty zaměřeny- pokud se zabývají osobou dr.Noska- nejvíce na Noskovu činnost ekonomickou a politickou. Do sborníku byly proto zařazeny i čtyři další statí, které umožňují širěji vystihnout Noskovu osobnost. Jejich autoři jsou:

Jiří Sůva:

Stručný životopis dr.Noska

P.Jan Evangelista Urban OFM:

Pohled do křesťanské duše Františka Noska

Jan Janoušek st. (z knížky “Dr.Nosek mladým”), který sestavil):

Vlastní texty dr.Noska

Drobné květy

Sborník však není životopisem dr.Františka Noska. Dosud byly napsány tyto Noskovy životopisy:

Jan Janoušek (starší): “Dr.Nosek mladým” (sborník; vydala Družina sv.Klára, Praha, 1939; z této publikace je zde převzata stat’ “Pohled do křesťanské duše F.N”. a jsou vybrány texty “Vlastní texty dr.Noska” a Drobné květy”)

Antonín Novák: “Dr.František Nosek” (samizdat, Praha, 1977)

Jan Janoušek (mladší): “Služebník Boží Dr.František Nosek” (vydala Concordia Pax ve spolupráci se Sekulárním františkánským řádem, Praha, 1995; 2.vydání 1996)

Obsah: /Poznámka: obsah bude zařazen na konec sborníku./

František Nosek: ministr a služebník

Vaše slovo buď “ano,ano-ne,ne”

O potřebě posvěcování ekonomiky

Bohatství a chudoba v mezinárodním ekonomickém řádu

Čas jsou peníze!?

Bratři loupežníci

Křesťanský podnikatel

Svatost a politika

Svět a duchovní souvislosti

Politika jako evangelizace

Bratři a sestry!

Jak tomu můžeme pomoci?

Pohled do křesťanské duše Františka Noska

Vlastní texty dr.Noska

Drobné květy

Stručný životopis dr.F.Noska

Doslov

František Nosek: ministr a služebník

Žijeme v časech neutuchajících mediálních debat o starých a nových ministrech, jejich mandátech, provizorním vládnutí a o nových volbách z nichž vzejdou ministři definitivnější. Řeč je také o ministerských platech, odstupném při pádech vlády či odvolání ministrů. Ministry vidíme na okamžik nasedat do vládních vozů, a máme možnost jim po celé hodiny patřit do tváře na televizních obrazovkách....

Vracíme-li se k etymologii slova *ministr*, tedy ke vzniku a vývoji významu toho slova, pak musíme říci, že v latině slovo *minister* znamená pomocníka, sluhu, služebníka (také náhončího!?), totéž přídavné jméno znamenalo služebný, pomocný, a sloveso se stejným kmenem (*ministrare*) pak posluhovat, přísluhovat, později řídit. Ministrování čili přísluhování a služba předpokládaly osobu panovníka, vladaře, císaře či krále, jehož mandát byl dán dynasticky, dědičně, a odvozován býval až od Boha (či v časech pohanských se panovník sám nezřídka prohlašoval za boha). Vladaři pak ministři přísluhovali, byli jeho služebníky..

Slovo služebník-ministr je rovněž neodlučitelně spojeno s Písmem sv. O svátku Křtu Páně jsme slyšeli ve čtení o Synu Božím: “Hle, služebník můj, kterého jsem si vyvolil” (Mt 12,18), což je parafráze již z Izaiáše (42,1). Starý zákon hovoří o Davidovi jako o služebníku Hospodina, v Novém zákoně Simeon sám o sobě mluví jako o služebníku Pána, v řadě podobenství Pána Ježíše vystupují služebníci. Centrální místo je však u Matouše 19,25-28: “Víte, že vládcové panují nad národy...Ne tak bude mezi vámi: kdo se chce mezi vámi stát velkým, budiž vašim služebníkem...Tak jako Syn člověka nepřišel, aby si dal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé.” Kristus vševládný sám sebe prohlašuje za služebníka, který věrně plní poslání Otcovo, a tím posláním je dát sám sebe za nás za všechny. Služba Bohu a bližním je

rovněž posláním nás, kteří se ke Kristu hlásíme, služba Bohu a bližním jako projev lásky k Bohu a bližním, což je trest' evangelia... A když se o toto poctivě snažíme, máme to činit v duchu pokorném. Pán má na nás vysoký nárok: "Když učiníte všechno, co vám bylo přikázáno, řekněte: "jsme jenom služebníci, učinili jsme to, co jsme byli povinni učinit". (Lk 17,7-10) A jsou to právě tato místa, tyto výroky Františkova Pána, která zakladatel řádu bratří menších připomíná těm, kdož byli ustanoveni za "ministry a sluhy bratří" (druhá řehole, hlava IV). To co jí bylo svěřeno, je péče o to nejcennější – duše bratří. Sv. František tedy pro "ministrování" v řádu důrazně varuje, že "bude-li někdo z nich zavržen jejich vinou a špatným příkladem, v den soudu budou povinni vydat počet před Pánem Ježíšem Kristem".

Pochopíme-li takto správně význam slova "mimistr", pak jsme my všichni, kteří jsme přijali radostnou zvěst' evangelia za svou, milostí Boží vyvoleni za ministry, služebníky Boží, a služebníky našich bližních. Náš mandát není ohrožen činností opozice, a není ani omezen časem: jak se modlíme denně v Zachariášově kantiku (Lk 1, 68-79), Hospodin nám dopřál, "abychom mu beze strachu a vysvobození z rukou nepřátel zbožně a spravedlivě sloužili po všechny dny svého života".

Zářným příkladem toho, že takováto služba Bohu a bližním je slučitelná i s ministrováním v tom soudobém smyslu v politice, je náš zvěčnělý bratr, JUDr. František Nosek, sekulární františkán a ministr vnitra, a poté ministr pošt v letech 1926-29. Vždyť i pamětní brožurka, připravená k 60. Výročí jeho smrti, je tak nazvána: Služebník Boží. Můžeme říci i takto: Ministr Boží a služebník svých bratří. Paměti na jeho ministrování dokládají vztah ministra k podřízeným v úřadě, k řidičovi, k lidem dovolávajícím se pomoci ve věcech úředních. Loni tomu bylo 70 let, kdy za jeho mandátu ministra pošt byla vybudována meziměstská telefonní ústředna v Praze na Žižkově. Objevuje se nedávné svědectví vyslyšené přímluvy k Františku Noskovi, která jakoby potvrzovala, že jeho služba neskončila ani na věčnosti: vždyť zjednat spravedlnost v účtech od Telecomu je snad možné opravdu jen na zásah z onoho Nejvyššího Telecomu nebeského! Což mimochodem dokládá, že ani ve věku mobilních telefonů neztrácí bezdrátová telegrafie našich modliteb nic na svém významu, že "protekce" u ministra pošt na nebesích něco váží...

Svět prokazuje čelným představitelům politického života – ministrům – velkou pozornost, a lidé ze světa médií vynakládají velké (až nemístné a meze slušnosti překračující) úsilí, aby od nich získali aspoň několik slov. Ministr, který rozumí své vysoké funkci jako službě veřejnosti, dává najevo víc než pochopení původního smyslu slova minister. František Nosek byl zvláštním ministrem, usilujícím o svatost života m. j. i ve své vysoké politické funkci. Jen tak se mohlo přihodit, že vůči němu chovali velkou úctu i lidé duchovní, dokonce duchovní velikáni. P. Jan Evangelista Urban OFM, Noskův zpovědník a duchovní vůdce, neváhal po jeho smrti přiznat, že byl sám jeho žákem! A Mons. František Vaněk, děkan pelhřimovský a přítel Noskův, v posmrtně vydané knize vzpomínek "Vlaštovky se vracejí" dokonce vyznává, že při setkání s ním měl častokrát pocit nehodnosti stát mu tváří v tvář, že se mu dralo do úst "Pane, nejsem hoden". Považuji za smutný paradox, že naše doba, tolik strádající nedostatkem poctivosti a morálky ve světě politickém i ekonomickém, tak málo ví a tak málo si připomíná pozitivní vzor Františka Noska laika-františkánského terciáře v politice a hospodářství. Vždyť pocit deficitu, nedostatečnosti morálky ve společenském životě není jen naší českou "výsadou", jde o celosvětový trend. A tak český politik a ekonom usilující o svatost života, je ukazatelem cesty pro angažovanost křesťana ve světě, pro naplnění sociální dimenze evangelia, pro novou evangelizaci v měřítku přesahujícím hranice české kotliny. Jeho příklad ministra- služebníka potřebuje svět na prahu třetího tisíciletí.

Vaše slovo bud' "ano, ano – ne, ne"

Jako titulky své úvahy o hodnotě pravdy v dnešním světě jsem zvolil známý výrok našeho Pána a Mistra, který je součástí jeho horského kázání (Mt 5,37), a to z části "O přísaze". I zde Ježíš nepřišel Zákony zrušit, ale naplnit: přikázání "Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví" z Desatera (Ex 20,16) je povýšeno na prostou, jasnou pravdu, etickou maximu pro náš každodenní život. Tak pak přináší k blahoslavenstvím a k radostné zvěsti evangelia.

Apoštol Jakub v závěrečné výzvě svého listu znovu tento Ježíšův nárok důrazně připomíná prvním křesťanům: "Vaše "ano" ať je vždy "ano" a "ne" ať je "ne" a varuje: "abyste nepropadli soudu". Toto vědomí souvislosti mezi životem v pravdě a věčnou odplátou bylo dobře známo našim předkům. Spolu s nimi jsme se v předvánočním týdnu v hymnu ranních chval modlíme i toto: "Pravda malé místo má/všudy po všem světě,/ ó, dej pomoc nejvyšší,/ ať nezahyneme." Jak vidno, svět se však zpronevřoval pravdě již tehdy. Přitom středověký člověk si byl vědom nejen této transcendentní dimenze života v pravdě, ale i jeho nesmírné ceny pro blaho vezdejší. Tak například ve starodávném promočním slibu (sponsi) Karlovy univerzity jsou absolventi dodnes zavazováni k šíření pravdy, která "se skvěje svou září a je zdrojem blaha lidského rodu". Ježíšova etická maxima života v pravdě je vlastně navýsost praktickou zásadou pro lidské soužití. Všimněme si, že v této formulaci "ano,ne" je obsaženo varování před lží, ale důraz je také kladen na to, abychom se varovali polopravdy! A právě polopravdy jakoby zaplavovaly náš dnešní svět. Informací se nám dostává víc než je zdrávo, ale pravdivých informací je stále jako šafránu. Pokud není svoboda slova a tisku podložena poctivou snahou o věrnost pravdě, šíří se polopravdy, a to dokonce nejen neúmyslně, ale v některých případech i záměrně, jako rafinovaně formulované polopravdy, vědomé mystifikace či dezinformace. Většinou jde přitom o moc či o peníze – lidé ze světa "masové komunikace" a médií jsou pak lákáni pochybnou slávou, honbou za senzacemi, a to i za cenu šíření nepravd a polopravd. "Blaho lidského rodu" však v přízračném světě pravd jen částečných nevyhnutelně strádá.

Staré české přísloví říká: "Kdo lže, ten také krade." Zřejmě platí i obrácená implikace, tedy kdo krade, také lže. Je rovněž k zamyšlení, zda tak jako existuje polopravda, lze se setkat i s polokrádeží? A myslím, že nejde o pouhou spekulaci. Jsme svědky – dnes a denně – soudních líčení, která nejsou s to dospět k žádanému závěru a k žádanému konci. Příčina je v tom, že se nelze spolehnout na pravdivostní hodnotu výroků zúčastněných aktérů. Bohužel často nejen v případech obviněných: polopravdy šíří sem-tam i svědkové, orgány činné v trestním řízení – policisté, vyšetřovatelé a světe div se – někdy i soudci. Spravedlnost lidská pak "po zajících skáče".

Několik politiků dá po právě skončeném jednání zprávu médiím: jejich informace se rozcházejí do té míry, že člověk má pochybnost, zda se zúčastnili téže schůze. Jedna a táž tiskovina napíše v krátké době diametrálně odlišné hodnocení jisté události, aniž by se novinář namáhal s vysvětlením, proč "do rána" tak změnil názor...

V silokřivkách nezřízené lidské touhy po penězích, moci a vlivu je pravda jakoby příliš křehká, jakoby podléhala deformacím tlaků oněch zájmů a vášní. I světy moderní vědy nejsou těchto tlaků ušetřeny, a nutno konstatovat, že v našem "osvíceném" 20. Století, jež se nachyluje ke svému konci, inteligence častokrát selhávala. Totalitní mocenské struktury vystavovaly rozum těžkým zkouškám, a ten, nebyl-li opřen o víru, často podléhal. Nejen, že svědomí bylo potlačeno, ale nepravda a polopravda se dostávala i do samotného hájenství vědy, kde se zdá, že by neměla mít vůbec místo. Jestliže ve formální logice platil zákon sporu, přispěchala na pomoc logika "dialektická", která pak s pravdou zacházela jako s gumovou dětskou hračkou. Když se přežila logika a "pravda" dialektická, přišla logika a pravda "postmoderní", která znamená pokus o relativizaci pravdy. Je-li nám "ano,ano", "ne,ne" na obtíž, pak se dá najít jiné východisko: každý je pravdou vázán, ale každý má svou pravdu!

Moderní člověk, na nějž si Bůh-Pravda činí nárok, věc obrací: on sám si chce činit nárok na svou pravdu. Dokonce i matematika, tato přísná disciplína, jakoby přispěchala na pomoc snahám

o relativizaci pravdy: v posledních desetiletích se rozpracovává teorie tzv. “fuzy množin”, tedy množin “rozmazaných” či “mlhavých”, v jejichž logice se již na “ano-ne” lze spolehnout jen s určitou pravděpodobností... Ostatně – už Pilát kladl sám sobě i vtělené Pravdě Ježíšovi otázku: Co to je vůbec pravda?

Pro učedníka Ježíšova a sv. Františka, který se snažil jít ve šlépějích svého Pána, je cesta i v tomto světě zastřené pravdy docela jasná: jen On sám je tou cestou, pravdou a životem. Znamená to však osvobodit se od pokušení moci, peněz, marné slávy a vlivu. Kde je náš poklad, tam bude i naše srdce. Pán od nás žádá věnost i v maličkostech každodenního života, nemusí jít vůbec o svět velké politiky. Stačí, když se budeme poctivě snažit o šíření i toho drobného světélka pravdy, jehož jsme schopni ve svém nejbližším okolí, v rodině, na pracovišti, ve farnosti.

Jestliže naše cesta života v pravdě je jasná a prostá, její dodržování může být někdy dost nesnadné: buďme připraveni, že za snahu o život v pravdě je třeba platit. Zárný příklad z onoho světa vysoké politiky, kde zřejmě je člověk vystaven ještě daleko těžším tlakům a pokušením než my obyčejní smrtelníci, nám podává JUDr. František Nosek. Jeho přítel Mons. František Vaněk, který sám svědčil o několik let později Pravdě v Dachau svou mučednickou smrtí, ve vzpomínce na zesnulého o něm říká: “Protekciónářství, intrikaření, záškodnictví oblečené v diplomacii se ho nedotklo. ...dobře si přečetl v Písmu svatém: Buď řeč vaše ano, ano-ne, ne.” A dodává dále z Matouše (5,37): “což pak nadto jest, od zlého jest!”

Na závěr ještě tři poznámky. Pravda musí být podřízena lásce, pravdou, již bychom se chtěli ohánět bez lásky, lze ublížit, lze ji i zabýt. Při snaze o život v pravdě se nemáme tvářit jako zakyslí trpitelé, ale máme v souladu s evangeliem přijmout za svou naději a radost ze života. Tím máme čelit mnoha úzkostem a pesimismu a připravovat lepší budoucnost (Řeh 19, Generální konstituce SFŘ, čl.26). Konečně – podaří-li senám toto vše ještě okořenit alespoň špetkou humoru, bude ono “ano, ano-ne, ne” lépe snesitelné. Pro nás i pro svoje bližní.

O potřebě posvěcování ekonomiky

Motto:

“Pozemská skutečnost stojí dnes proti náboženství v takovém protikladu a v takovém nezájmu ke všemu Božímu, že vzniká dojem, jakoby pro věc Boží se již nedalo nic dělat. Církvi zbývá jen jedna metoda, jedna cesta, a to znovu se dnes zmocnit lidsky stávající pozemské skutečnosti a znovu ji křesťansky použít! Toto poslání dnes může splnit jen křesťan laik!”

(Exegetické poznámky k řeholi SFŘ od P.Aloise Moce OFM)

V předvečer 63. Pouti do Poříčí nad Sázavou k hrobu našeho zvěčnělého bratra JUDr. Františka Noska, sekulárního františkána, se zamýšlím nad touto podivuhodnou postavou politika a národohospodáře usilujícího o svatost života. Nejde mi o celkový portrét jeho osobnosti, chtěl bych poukázat jen na jednu zvláště výraznou stránku jeho díla, které bylo jinak tak mnohostranné. Rád bych dal odpověď na otázku, kterou si kladli již Noskovi současníci a přátelé: Proč se člověk tak veskrze náboženský a hluboce duchovní – notabene františkán(!) -, “dal zrovna na politiku a finančnictví?”, když tyto oblasti jsou pro křesťana často ještě podnes jaksi dopředu podezřelé, zavádějící či vystavující křesťanskou duši zvlášť zapeklitým pokušením.

Již pamětníci Noskovi vyslovovali uznání, že se rozhodl věnovat oblastem křesťany zpravidla opomíjeným. Mnozí jiní zdůrazňovali, že jeho cíle byly vždy vposledku duchovní, a že v činnosti politické či hospodářské viděli spíše prostředek k dosažení duchovních cílů, jen jim bylo Noskovo konání v politice, finančnictví či družstevnictví podřízeno. To bylo ovšem možné jen proto, že “jeho život byl skutečně a trvale nadpřirozeným” (P. Dr. Jan Urban, OFM). Já bych

si však troufnul vidět v politické a ekonomické činnosti Františka Noska právě onu jedinou cestu, kterou P.Alois Moc OFM ve výkladu naší sekulární františkánské řehole vyzvedá jako jediné schůdnou pro evangelizaci dnešního světa: nově uchopená a křesťansky nově prožitá pozemská skutečnost, která nás všechny – ať chceme anebo nechceme - zapředla do sítí světa politiky a “tržní ekonomiky”.

Zdá se mi tedy, že Nosek geniálně – v duchovním slova smyslu – předejmul dobu, v níž žijeme, a že nám poukazuje i cestu, jak ji křesťansky opravdově prožít. Je to zásadní obrat v poměru křesťana vůči světu politické moci a vůči světu trhu a peněz. Nosek neusiluje o formální změny institucí politické sféry – parlamentní demokracie – či o formální změny institucí, na nichž stojí kapitalistická tržní ekonomika. Jemu jde o to, proměnit tyto instituce zevnitř. Namísto revolucí, jež zrodily ještě za jeho života či krátce po jeho smrti oba totalitní politické a hospodářské systémy, Nosek sám zahajuje svým počínáním jedinou skutečně plodnou revoluci, která je sto proměnit pozemskou skutečnost: revoluci lidských srdcí, konverzi – proměnu chování lidí v politice i na trhu. Noskovi jde o sociální dimenzi evangelia, o posvěcení světa politiky a hospodářství, o novou evangelizaci, která dnes může být jen evangelizací hospodářství. Jak by takové nově prožité hospodářské vztahy mezi lidmi měli vypadat? Ani existující instituce nebrání tomu, aby člověk rozuměl své práci jako úkolu Bohem svěřenému, jako službě společenství, jako posvátnému obětování práce (volně dle F. Noska). Pokud cílem hospodářských aktivit není maximalizace zisku, bohatství a konzumu, ale “vytváření prostředí v tomto životě, v jakém by se dařilo péči o spásu duše” (dle J. E. Urbana), pak lze respektovat lidskou důstojnost všech partnerů i v ekonomice: spolupracovníků, nadřízených i podřízených, zákazníků i dodavatelů, i širší komunity, v níž podnik hospodaří. Pokud by se lidé v ekonomice – např. ve finančních institucích – řídili “františkánským krédem dr. Noska”, jímž byla zásada “vkladatelům jistota, družstevníkům mírný úrok a z čistého zisku také něco Pánu Bohu”, pak jsou ekonomika, finančnictví, ba i instituce peněz sama jaksi posvěceny, neboť přebytky pozemských činností se obracejí ve skutky křesťanské lásky.

Řekněte: je to pěkné, ale není to trochu “pohádka pro dospělé?” Skutečně – podíváme-li se kolem sebe, je pozemská skutečnost tomuto ideálu zatím dost vzdálena. Ale přece jen: nenajdou se v řadě světských institucí i lidí, kteří své práci rozumí podobně jako František Nosek? Nesetkáváme se s tím, že i mocné finanční instituce, které zatím dávají dlužníkům úroky spíše nemírné, jsou ochotny z pozemských přebytků sponzorovat věci veřejného blaha či bliženské lásky? A nenajde se mezi námi křesťany dost těch, kteří se snaží pracovat ve prospěch toho, aby se v prostředí kolem nás lépe dařilo spásu duší?

Rysem povahy Františka Noska bylo to, že nezůstával u slov, snažil se je uvádět ve skutky. Naše dnešní ekonomika strádá nedostatkem poctivosti, nedostatkem vzájemné důvěry, odcizeností jednotlivců uzavřených do vězení své sebelásky. Koperníkovským obratem Františka Noska v hospodářství byla snaha proměnit instituce hospodářských družstev, svépomocných úvěrových družstev (záložen a spořitelen), katolických spolků, charitativních, vzdělávacích i dalších podniků, které by prostřednictvím svých každodenních aktivit posilovaly poctivý přístup k práci, vzájemnou důvěru mezi lidmi, vzájemnou pomoc a solidaritu. Tedy snaha proměnit ekonomiku jako místo, v němž je nám všem dáno trávit velkou část pozemského života, na prostředí, v němž se daří společnému usilování o spásu, o přesah pozemských aktivit v Boží království. Noskovi šlo o posvěcení ekonomiky a politiky, těch sfér moderní společnosti, jež jsou navzájem těsně svázány, a z nichž ani křesťan nemůže uniknout.

Naše církve žije i přípravami na všeobecný sněm – synod, který by měl napomoci novému porozumění a novému prožití křesťanského života ve světě na konci druhého milénia po Kristu. My sekulární františkáni jsme rovněž naší matkou církví voláni k tomu, abychom přispěli svou specifickou hřívnou k tomuto společnému hledání. Životní vzor a životní příklad našeho bratra

Františka Noska je mi důkazem životnosti spirituality františkánů žijících ve světě i pro následující 21. Století. Je tomu tak proto, že on byl věrný ideálu našeho otce sv. Františka a tento ideál je “z hlediska dějin spásy obnovou (jakoby “novým zjevením”) prvopočáteční evangelní formy života, kterou žil vtělený Syn Boží ve své pozemské existenci se svou Matkou, s apoštoly a učedníky” (P.Alois Moc OFM). A proto je “moderní” i v době “post-moderní”.

/L.Mlčoch.V mírně zkrácené verzi otištěno pod názvem “František Nosek-svíce zářící” v Katolickém týdeníku –Perspektivách č.5 /květen/1998. Zde převzato plné znění tří původních článků z měsíčníku Poutník, č.2,3 a 6 /1998/.

Bohatství a chudoba v mezinárodním ekonomickém řádu

Podobenství o boháči a Lazarovi /Lk,16,19-31/ je jedním z vícero míst v Písmu, kde jsme my věřící varováni před bohatstvím. Je to sám Pán, který vkládá varování do úst praotce věřících Abraháma, a je proto pozoruhodný poslední verš tohoto podobenství, zvláště když jej čteme v době velikonoční: “Neuposlechnou-li Mojžíše a Proroky, nenechají se přesvědčit, ani kdyby někdo vstal z mrtvých”.

Ačkoliv tomu bude pomalu dva tisíce let, kdy Pán vstal z mrtvých, pokušení bohatství zůstává, a je snad silnější než kdykoli dříve. Jeden z titulků v britských Financial Times doby nedávné zní: “ A neuved nás v pokušení...”- autor píše o platech a odměnách vrcholových manažerů a členů správních rad, kteří si navzájem schvalují příjmy v desítkách tisíc liber týdně, tedy řekněme 6 milionů korun měsíčně. V těch že médiích se člověk může dočíst, že Světová banka odhaduje počet lidí žijících v bídě na skoro tři miliardy. Společnost, do níž se snažíme dostat, byla nazvána “společností hojnosti” či “konzumní společností”, a ač k ní máme třeba v řadě ohledů ještě dost daleko, v jistých příznacích je již mezi námi, přinejmenším jako předmět tužeb, přání či dokonce posedlosti.

Můžeme si říci: nás se to přece netýká. Neodíváme se do šarlatu a kmentu, nepořádáme denně skvělé hostiny, a pokušení plynoucí z bohatství je nám snad vzdáleno. Také ovšem nejsme v situaci Lazarova žebráka, a nemusíme čekat na to, že nám spadne něco ze stolu boháčů, abychom vůbec utišili hlad. Tedy- podobenství o boháčovi a Lazarovi je určeno jiným lidem a jiným světům? Pokusme se odpovědět na tuto otázku.

Uděláme-li žebříček nejbohatších zemí světa, zjistíme, že na předních místech dominují státy evropsko-americké civilizace, jejichž kolébkou bylo křesťanství. /Teprve v době relativně nedávné, se spolek “bohatých” rozšířil o Japonsko a některé další země, které vzešly z jiných kultur a jiných náboženství/. Německý sociolog Max Weber na počátku 20. století dokonce vyslovil hypotézu, že to byla právě protestantská etika kalvinismu a anglického puritanismu, která rozjela motor kapitalistické ekonomiky. Jiní s ním polemizují, a Michael Novak ve své nedávné knize “Katolická etika a duch kapitalismu” dokonce vyslovuje optimistickou vizi, že to bude právě sociální étos katolicismu, který obrodí dnešní kapitalismus. Sociologicky vzato byl vzestup bohatství v zemích kdysi křesťanských doprovázen paralelní sekularizací společnosti. Jako by se potvrzovalo, že nemůžeme sloužit současně Bohu i mamonu /majetku - v ekumenickém překladu/.

Moderní doba- s duchem Osvícenství- zrodila chápání lidských práv, které od té doby zůstává kontroverzní. Neboť do těchto práv se k “moudrosti ducha”, Zjevené Pravdy zahrnující “bláznovství” či “pohoršení” kříže, přimíchávají práva, která plynou z “moudrosti světa” či “moudrosti těla” /sv.František z Assisi/. K těmto “právům” sporným

v křesťanském pojetí, na něž jsme však už i my věřící pomaloučku polehoučku přistoupili, patří dle mého soudu i “lidská práva v oblasti ekonomické”.

Naší transformující se společnosti a ekonomice je předkládán ideál demokratického kapitalismu jako institucionální uspořádání, které je příslibem /kolikátým už?/ Ráje na zemi. “Po svém vyhnání ze zahrady Eden stanul Adam tváří tvář světu, který nechával lidstvo po celá tisíciletí strádat a hladovět. Dnes je tajemství trvalého materiálního pokroku rozlušťeno. Zodpovědnost za zmírnění strádání a hladu již nenese Bůh, ale my sami. /Michael Novak v úvodní části své knihy “Duch demokratického kapitalismu”, podtrženo mnou-L.M./.

Příslib trvalého materiálního pokroku je nám důvěrně znám z doby nedávno minulé, kdy “ještě naše generace” měla “žít v komunismu”. Co je však radikálně nové je paradox, že nyní jsou tyto přísliby činěny v pojmosloví a dokonce ve jménu křesťanství. Ne snad že by člověk nebyl povolán pracovat na zlepšení svých pracovních a životních podmínek, ale podstata radostné zvěsti nespočívá v tom, že můžeme všichni zbohatnout!...Namísto evangelijního “nejprve hledejte království Boží” /” a všechno ostatní vám bude přidáno”/, by se mohla objevit převrácená optika nároku či práva člověka: euro-americká civilizace, v jejímž základu leželo křesťanství, vytvořila “společnost hojnosti”- buďme tedy křesťany, a připojíme se k těm bohatým”!?

Lékem na nepokoj lidského srdce /sv. Augustin/ není konzumní společnost. Nenasytitelnost, neuspokojitelnost lidského ducha může být sice součástí lidské přirozenosti /Michael Novak/, ale člověk je Kristem povolán stát se dítětem Božím nikoliv tak, že svému nároku na Boží synovství porozumí tak, že musí mít všechno, co si /v materiálním smyslu/ umane. To by bylo křesťanství převrácené naruby.

V těchto dnech si jako každý rok připomínáme úmrtí Dr. Františka Noska, františkána-terciáře, politika a ekonoma. P. Jan Ev. Urban, OFM, duchovní vůdce tohoto kandidáta na beatifikaci, zformuloval cíle Noskových snah v oblasti ekonomické takto: “Neviděl v hospodářství jen činitele pozemského... snažil se o vytvoření prostředí v tomto životě, v jakém by se dařilo péči o spásu duše, v jakém by lidé mohli klidně myslet na věci věčné, majíce věci pozemské v jistém stavu... zisky obchodů a hospodaření jakožto výsledky pozemských věcí, jest obrátiti ve skutky křesťanské lásky. ... Hospodářství a peníze mají sloužit duchovnímu řádu...” /podtrženo mnou-L.M./.

Odlíšnost těchto cílů od příslibu “trvalého materiálního pokroku” je nabíledni. Vskutku, “ekonomie se stává novou frontou pro Církev” /kardinál Etchegaray/. Nová evangelizace naší staré, milé, ale poněkud zpohanštělé Evropy se nemůže dít jinak než evangelizací “člověka ekonomického”, nebot ekonomie- hospodářské a peněžní vztahy -nás zapletly do svých sítí se vším všudy. Hranice však má nejasné kontury a boj se vede nezřídka mezi křesťany samotnými, na teologické půdě. Klíčem zde může být znovuobjevení krásy blahoslavenství chudoby. Duch chudoby na půdě ekonomie a peněžnictví? František Nosek nám svým životem ukázal, že sféra ekonomie nemusí být nutně spojena s prahnutím po bohatství, tak jako sféra politiky nemusí být svázána s touhou po moci. Cestou ve světě hospodářství je “odsvětštění a posvěcení ekonomie...perspektiva vzdávání se vlastnictví, darování, dělení se o dobra vezdejší” /volně podle francouzského myslitele P.H. Chalvidana/. Obdobně politika může být pochopena tak, jak jí rozuměl dr. Nosek- jako službě společenství.

A jak je tomu nyní s podobenstvím o boháčovi a Lazarovi? V dnešním světě se hospodářství globalizuje v měřítku celé Zeměkoule. V té míře, v jaké jsme svými hospodářskými vazbami do tohoto celosvětového trhu zapojeni, v té míře také přebíráme odpovědnost za rozdělení

bohatství a chudoby ve světě. Přednedávnm byla naše republika přijata do OECD, sdružující necelé tři desítky nejbohatších zemí světa. Připadáme-li si někdy v porovnání s našimi západoevropskými sousedy “jako chudáci”, již v porovnání se sousedy východoevropskými vyhlížíme - v jejich očích- spíše jako boháči. A což teprve v porovnání s těmi nejchudšími v Africe či Asii!

V dobách nesvobody jsme i my křesťané navykli pomoc spíše přijímat, poskytování pomoci bylo často ne naší vinou omezené /balíčky do misii/. Dnes je pole pro pomoc z naší strany těm nejchudším otevřenější - i když často opět s překážkami, které vytvářejí např. “struktury hříchu” v těchto zemích samotných.

Solidarita bohatších zemí se zeměmi chudými samozřejmě nemá zakrýt skutečnost, že “chudé máme mezi sebou” a vůči těm nejbližším máme závazky především. Zamyšlení nad podobnostím o boháči a Lazarovi má ukázat, že tento příběh vyprávěl Ježíš svým učedníkům i pro nás: má napomoci změnit naše životní postoje, optiku nahlížení na problémy bohatství a chudoby v dnešním světě. Jsou rozhodně na světě lidé potřebnější než my - stačí si uvědomit, že se nám dostává více darů než doopravdy potřebujeme. Pokud ovšem nechceme měřit naše potřeby trvalým růstem spotřeby, trvalým materiálním “pokrokem” jak mu rozumí konzumní společnost.

Čas jsou peníze!?

Kdo z nás by neslyšel toto úsloví, s nímž jako s nejvyšší moudrostí počítá moderní ekonomie? S tím, jak naše země přechází postupně na zákonitosti kapitalistické ekonomiky, jako bychom my “bratři a sestry žijící ve světě” měli stále méně času, jakoby i pro nás se čas stával nejvzácnějším statkem. Je tomu tak proto, že i my podléháme honbě za penězi? – nebo má jakási “amerikanizace” způsobu života i jiné, obecnější příčiny? A jak je tomu se vztahem k prožívanému času na tomto světě v křesťanství vůbec a ve františkánské spiritualitě zvláště?

Svou úvahu píši po prožití doby adventní, která se mi zdá pro zamyšlení tohoto druhu zvláště vhodná. Na jedné straně je advent dobou čekání, očekávání příchodu Krista Pána na svět, připomínkou jeho vtělení v historickém čase už skoro před dvěma tisíci let. Čekání je opakem chvatu, je to postoj kontemplativní svou povahou. Na druhé straně máme asi všichni tutéž zkušenost, že v době před Vánocemi jakoby na nás svět naléhal mnohem dotěrněji než jindy během roku svými nároky na čas, jakoby se nás duch tohoto světa zvýšenou měrou pokoušel odradit od čekání na Pána. Konec roku je spojen s nákupními horečkami, šturmováním účetním i výkaznickým, závěrečnými oponenturami výzkumných úkolů, úklidovými akcemi v domácnostech. Bylo to ono připravování se na nečekaný příchod Hospodáře, kterému musíme být připraveni složit účty ze svých skutků, ze svého “správcovství”? Anebo to byly naopak neplodné aktivity, vzrušená a prázdná činorodost, která je nám ve vlastní přípravě na příchod Spasitele jenom na překážku?

Onomu titulku naší úvahy “čas jsou peníze” jakoby napomáhalo i evangelní podobenství o svěřených hřivnách (Lk 27, Mt 25-27). Pán říká línému správci: “Měl jsi... moje peníze uložit u směnárníků, a já bych si při návratu vyzvedl, co je moje, i s úrokem”. Je tedy Pán nad časem také jen “nejvyšším bankéřem”, kterému jde o to, aby se peníze co nejrychleji otáčely? Jak by se to však mělo k Pánovu varování “Nemůžete sloužit Bohu i mamonu!” A jak bychom pak měli rozumět nároku našeho Otce Františka “Nalezne-li někde peníze, nestarejme se o ně více než o prach, po němž nohama šlapeme” (1.řehole). Co jsou tedy ony hřivny, jejichž rozmnožování po nás Pán žádá?

Je jistě nepopiratelné, že rozmnožování hřiven (stříbra), směnárníci a úroky použité v podobenství se týkají peněžního hospodaření, známého již v době Ježíšově a dávno předtím. Znamená to tedy nesporně, že peníze jako instituce jsou – samy osobě – Pánem v principu akceptovány. Stejně tak je ale jisté, že jde o obraz, podobenství, parabolu, která má daleko bohatší obsah: svěřené hřivny neznamenaají , že se všichni křesťané mají stát bankéři. Byly nám svěřeny v té či oné míře i mnohé jiné hřivny, “talenty” – což je nejen starověká váhová jednotka pro drahé kovy, ale i běžný výraz pro vlohy, nadání, dispozice. A ty všechny máme v rozumné míře rozmnožovat, ale nezapomínat, že tou hlavní svěřenou hřivnou je “být obrazem Božím”. A rozmnožování této hřivny všech hřiven je již vedeno trochu jinými zákony než bankovníctví. Tomáš Kempenský říká v “Následování Krista”: “Svatí Otcové... s prospěchem využívali všechn čas, každá hodina věnovaná Bohu se jim zdála krátká.” A dále: “V mlčení a klidu zbožná duše prospívá.” Tato duchovní zkušenost je určena nejen řeholníkovi v kontemplativním řádu, ale i člověku žijícímu ve světě, stačí si jen uvědomit, že “člověk nepotřebuje ke štěstí hojnost, stačí mu střední míra.” A tady jsme již u spirituality sv. Františka, u ducha chudoby.

Stále je nám navýsost užitečné varování Františkovo: “abyste pro starosti a péči o tento svět nezapomněli na Hospodina”. Neboť “kde pokoj a rozjímání, tam není nepokojného pobíhání” (ze Slova svatého napomenutí). V této souvislosti se mi zdá potřebné upozornit na jedno úskalí, jehož pokušení nejsou ušetřeni ani následovníci sv. Františka: ona “starost a péče o tento svět” nemusí mít nutně podobu pachtění se za bohatstvím. Může být spojena i s duchovní pýchou, s pocitem, který nám vnukne ďábel, že svým vlastním snažením, svou vlastní aktivitou spasíme svět”.

“Čas jsou peníze” můžeme tedy nahradit i méně samozřejmým “Čas je příležitostí k dobytí si pocitu důležitosti, k získání poct a světské chvály, nebo účasti na moci”, a v těchto podobách je pokušení mnohdy ještě zrádnější a nebezpečnější než pokušení bohatství, obsažené v úsloví “čas jsou peníze”.

Máme si tedy shromažďovat bohatství nepomíjející, dokud máme ještě čas. V tomto – a jen v tomto smyslu - pak platí, že “ztracený čas se nikdy nevrátí”, jen v tomto smyslu se hovoří o světcích, že “lakotili s časem”. “Nyní je ta drahocenná doba, nyní jsou dny spásy, nyní je příhodný čas. Proto věčná škoda, že ho nevynakládáš užitečněji, když si v něm můžeš zasloužit, abys žil věčně”. (Tomáš Kempenský).

Františkán žijící ve světě, a nejen on!, je povolán k tomu, aby se v tomto světě angažoval pro Boží království. Ale ne za tu cenu, že škodu na duši utrpí, protože upadne do osidel pokušení, že “získá celý svět”. Sv. František ve své 3. řeholi, v kapitole “O způsobu práce” říká nám, bratřím a sestrám, kteří se k jeho příkladu hlásí: “Ať pracují svědomitě s dobrým úmyslem, totiž tak, aby vyhostíce zahálku, nepřítelkyni duše, nepotlačovali v sobě ducha svatě modlitby a zbožnosti, jemuž mají ostatní časné věci sloužit.” Tato rada Františkova má univerzální platnost, může se jí řídit každý, ať má jakékoliv světské povolání. JUDr. František Nosek, sekulární františkán, svým životem předvedl, že se touto radou Františkovou dá řídit i ve světě politiky, hospodářství a financí, tedy tam, kde “čas je úspěch a moc” a kde “čas jsou peníze”.

Janu Ámosu Komenskému je připisováno úsilí “Všeliké kvaltování toliko pro hovado dobré jest”. Svatý František, který v Grecciu umístil vola a osla k jesličkám v očekávání Božího dítěte a k tomu, aby Dítěto zahřívávali svým živočišným teplem, by jistě dodal, že všeliké kvaltování není dobré ani pro Boží hovádka.

Bratři loupežníci.

Ve dnech 10.-12.dubna se v Hradci Králové konala mezinárodní konference “Etika podnikání a veřejné správy”, a to v budově renovované bývalé Jezuitské koleje- nyní kulturně duchovního

centra Královehradecké diecéze /Adalbertinum/. Pořadatelé byly hradecké a pardubické vysoké školy, záštitu nad konferencí převzal sídelní biskup Karel Otčenášek.

Z přednášek a diskusních vystoupení vyplýval dosti smutný obraz žité etiky v naší zemi: krádeže a rozkrádání, "tunelování" bank a investičních fondů, rozmáhající se korupce ve veřejné správě. Zahraniční účastníci nám poskytovali chabou útěchu, že nejde jen o naše místní problémy, že jde o univerzální krizi morálky v globální tržní ekonomice a její projevy, tu silnější, tu méně časté...

Ať tak či onak, pod vlivem těchto sdělení houstla atmosféra na semináři, volalo se po odpovědnosti a po nápravě. Tak trochu jako bychom nedbali na varování sv.Františka, totiž chránit se rozčilovat nebo hněvat pro hřích nebo špatný příklad druhého- "neboť ďábel chce hříchem jednotlivce zkazit mnohé". Na závěr jeden z účastníků- vysoký státní úředník, který sám jistě pocítuje i podíl své vlastní odpovědnosti za nešvary ve společnosti, mne upozornil i na další nebezpečí nás moralistů: riziko pýchy na svou vlastní mravní dokonalost, riziko před nímž varuje sám Pán v podobenství o farizeovi a celníkovi.

Jistě, pro společnost je nutné pojmenovávat zlo a jeho struktury, hledat a nalézat prostředky, kterými by se dalo čelit těmto neblahým jevům. Stát a jeho orgány "činné v trestním řízení" bohužel v tomto hříšném světě nemohou nebýt a zřejmě by měly fungovat účinněji. V tom všem je také na nás na křesťanech, abychom se angažovali na straně dobra. Avšak přitom bychom neměli zapomínat na to, že náš Pán po nás žádá novou, vyšší spravedlnost než je spravedlnost "zákoníků"! Sv.František jako jeho věrný následovník se stará především, jak pomoci duchovně tomu kdo zhřešil, protože "lékaře nepotřebují zdraví, ale nemocní". Po svých prvních bratřích žádá, aby přijali "laskavě každého, kdo k nim přijde, přítele či nepřítele, zloděje nebo lupiče" /Nepotvrzená řehole kap.7/. V "Zrcadle dokonalosti" /čl.66/ Otec František vysílá své učedníky, aby se snažili získat loupežníky pro Boží království, a to pokornou láskou, která nežadá na hřešících více než mohou najednou unést. Oslovení "bratři loupežníci" zní pro nás neobvykle, podivně, snad i pokrytecky, ale je to zřejmě jen důsledek toho, že naše víra není dost silná, že nám do zápalu lásky sv.Františka ještě mnoho schází.

Naštěstí na zmíněné konferenci jsme měli příležitost se s takovou láskou setkat, a to v osobnosti Otce biskupa Karla. Optimismus křesťana, který nesourodou skupinu účastníků konference, mezi nimiž byli věřící patrně v menšině, oslovuje především svou nakažlivou radostí ze vzkříšení našeho Pána, který pokorně podporuje úsilí organizátorů a všem žehná s takovou vnitřní silou, že oněm nevěřícím ani nějak nepřijde na tom nic divného a požehnání pro svou práci přijímají...On, který by po útrapách svého života, létech věznění a nuceného odloučení od svého kněžského úřadu, měl první důvod žehrat na lidi a na poměry, tak kupodivu nečiní. A když hovoří o nešvarech ve společnosti, nejprve se ptá, zda jsme my- církve- snad v něčem nechybili, něco neopominuli, něčemu nedostáli. Den před svými 77 narozeninami jakoby nás mladší zahanboval jarostí svého ducha...Jistě, z podobenství o farizeovi a celníkovi plyne, že celník odcházel ospravedlněn- díky svému kajícímu postoji před Bohem. Obrácení je milost a pokud jde o nás, neměli bychom svým novodobým farizejstvím být na překážku tomu, aby se z dnešních celníků-hříšníků zachránili alespoň někteří.

V sobotu ráno jsem Otcovi biskupovi řekl, že odpoledne odjízďím do Poříčí nad Sázavou, na pouť k hrobu Dr.Františka Noska a požádal jsem ho o požehnání. Otec Karel radostně ožil a po požehnání mne požádal, abych na hrob udělal křížek i za něho, a abych všem poutníkům vyřídil jeho srdečné pozdravení.

V kostele sv.Havla, při promluvě Otce Pilíka, mi pak postupně docházely ty duchovní souvislosti mezi oběma akcemi. V sídelním městě diecéze se konala konference na téma morálního jednání ve světě podnikání a ve světě veřejné a státní správy, v obou hlavních doménách působení Dr.Františka Noska, a to právě před poutní mší sv. připomínající jeho odchod na věčnost. František Nosek věci souboje dobra se zlem ve společnosti prokázal rytířské služby: svým vlastním životem doložil, že světy financí a politiky přes všechna těžká pokušení, jež svou povahou přinášejí, nejsou vyloučeny ze sféry angažovanosti křesťana, ba co víc, že mohou posloužit dokonce jako příležitost k nové evangelizaci. Je známo z parlamentních projevů Dr.Noska, že společenské zlo dovedl nebojácně pojmenovat, že však současně dokázal milovat i své politické soky, a především, že svým vlastním životem kázal morálku, tím způsobem, který i největší odpůrci nemohou nerespektovat...Otec Pilík poukázal i na další významný rys osobnosti Noskovy: dokázal si uchovat ducha chudoby i při vysokém odborném vzdělání ve finančnictví. Víme, že sv.František považoval i vědění za jakýsi druh vlastnictví, před nímž je nutné se mít na pozoru /pozor: včetně vědění teologického/. Nuže, i tomuto úskalí se František Nosek dokázal vyvarovat, a zachoval si prostotu dítěte Božího, jemuž ani vědomosti nemohou zkalit radost z toho, že je svým Otcem i Synem tolik milováno...

Na konferenci v Hradci Králové organizátoři na závěr sdělili svůj úmysl pořádat podobou akci se stejným zaměřením každé dva roky. Přimlouval bych se za to, aby se i příští konference konaly v dobu kolem pouti do Poříčí nad Sázavou, a aby byl Dr.František Nosek námi všemi vzýván v modlitbách jako pomocník a přimlůvce ve věcech nápravy našich mravů ve světech byznysu a politiky.**Křesťanský podnikatel**

Zkrácená verze vystoupení na semináři “Křesťanské hodnoty v české politice” /pod původním názvem “Etika hospodářství”/. Klub senátorů KDU-ČSL, Rytířský sál Valdštejnského paláce Senátu PČR v Praze 1, 4.listopadu 2003.

Ideologie podnikání našich časů je zatížena řadou pověr a omylů. Chci poukázat na to, že principy, k nimž se my křesťané hlásíme, nejsou žádným překonaným staromilstvím. Naopak: teprve návrat k těmto principům dává šanci na dlouhodobou prosperitu hospodářství. Úsporná forma tvrzení je jakýmsi desaterem postulátů křesťanského podnikatele. .

Sobectví v hospodářství nestačí.

Ekonomická teorie se v podání některých svých představitelů vzdálila bohatosti chápání motivací ekonomického člověka, jak jí rozuměl zakladatel oboru Adam Smith. Omezuje se na sebe-lásku, sebe-zájem, tedy sobectví. Adam Smith vzešel z morální filosofie a zůstal jí věrný. Sledování vlastního zájmu v hospodářství je přirozené, ale tento sebe-zájem je vázán několika sebe-omezeními. Rozvážnost /"prudency"/ zahrnuje rozum a porozumění pro druhé, ale také sebeovládání /self-command/. Smithův ekonomický člověk měl být schopen citu a soucitu /"sympathy"/ a měl by být ochoten vzdát se svých malých zájmů ve prospěch velkého společenství. Fungování “neviditelné ruky” trhu vyžaduje elementární vzájemnou důvěru podnikatelů a existuje celá řada veřejných statků které jsou nedostupné čirým egoistům.

Praktičnost a hledání užitku jsou potřebné, ale také nestačí.

Ekonomie je právem vědou praktickou a je i Božím záměrem s člověkem, aby pracoval na zlepšování svých životních podmínek. Utilitarismus- posuzování dobra a zla podle stupně uspokojování lidských potřeb spotřebitele, podnikatele i zaměstnance je rovněž přirozené, avšak “užitek” nesmí být postaven na vrchol lidského snažení – jinak se nutně dostává do rozporu s lidskou důstojností. Člověka nelze redukovat na výrobce a spotřebitele, podnikatel nesmí se

svým zaměstnanci zacházet jako se zbožím. Nejlepších výsledků dosahují firmy, které svým pracovníkům vytvářejí motivaci pro tvůrčí rozvoj jejich talentů a kapacit.

Mravně zavazující povinnosti jsou i v hospodářství.

Boží přikázání nemohou neplatit pro člověka v hospodářství. Nedodržování pracovní doby a nepoctivá práce, naopak zneužívání a vykořisťování zaměstnanců, okrádání vlastníků či spoluvlastníků, šizení spotřebitelů a podvádění státu v daňových povinnostech- to všechno je porušování morálně zavazujících principů pro křesťana nedovolené. Ochota podstupovat podnikatelské riziko znamená pro křesťana dobrovolné převzetí kříže možného neúspěchu- pokud by si byznys žádal porušování mravních závazků.

Čistota úmyslů není jen výmyslem zpovědníků.

Ačkoliv v hospodářství se zdá, že platí jen skutečně inkasovaný zisk, tvrdím, že dlouhodobě vzato je pro úspěch v podnikání rozhodující čistota úmyslů, s nimiž člověk na trh vstupuje. To platí zejména tam, kde se pracuje s cizími, svěřenými penězi- v bankovníctví, u investičních a penzijních fondů a pojišťoven. 18 bankovních ústavů, které zanikly pro bankrot či odebrání licence, zkrachovalé kampeličky, stovky zaniknuvších fondů z kupónové privatizace, neúspěšné privatizace “na úvěr”, nuže, přinejmenším na části ztroskotání podnikatelských záměrů měly svůj podíl i ne zcela čisté úmysly zakladatelů či vrcholových manažerů. Tam, kde byly nečisté úmysly, byla jen otázka času, kdy se platilo ztrátou důvěry klientů a krachem. Prvky nečistoty v úmyslech mohou být nejen peněžní, ale i duchovní povahy.

5. Profesionalita je nutná, dobré úmysly nestačí.

Odborná připravenost je součástí etiky podnikání. Amatérismus se v podnikání zpravidla nevyplácí. Odvaha přijímat rizika podnikání nemá nic společného s avanturismem ani s opovážlivým spoléháním se na pomoc shůry. Pokušení dobrých až “svatých úmyslů” je pro nás křesťany nebezpečné víc než pro “syny tohoto světa”. Pamatujme, že cesta do pekel je dlážděna dobrými úmysly. Neprofesionálnost pro podnikatele mravně v pořádku není.

6. Zvažování důsledků činů je součástí odpovědnosti.

Podnikatel, který by pečlivě nezvažoval důsledky svých akcí do budoucna, by postupoval neodpovědně a nemohl by dosáhnout rentability podnikání. Odpovědnost do budoucna, s ohledem na další generace, to je vážný mravní závazek: v ochraně životního prostředí, ve stavu státních financí a veřejném zadlužování, v penzijních systémech, ale také v zadlužování domácností. Sem také patří neodpovědné chování v populační oblasti: jako národ stárneme a vymíráme. Selhání v respektu k důstojnosti člověka je i o ekonomicky neodpovědné..

7. Morálka je vznešená a navýsost praktická.

K pověrám doby patří přesvědčení, že morálka a obecné hodnoty jsou sice vznešené, ale nepraktické. Cynik dokonce může považovat morálku za překážku podnikání /”korupce je mazadlem ekonomiky”?/. Rezignování na morální dimenzi transformace má na svědomí část t.zv. transformačních nákladů a dluhů Konsolidační agentury. Jen návrat k morálním principům v hospodaření může zastavit posun po šikmé ploše, na níž jsme se ocitli.

8. Racionalita není v rozporu s vírou- rozum bez víry je slepý.

Principy křesťanské sociální etiky nejsou v rozporu s moderními směry ekonomické teorie. Racionalita v hospodářství neodporuje víře- pokud není zaslepená ideologií sloužící omezeným zájmům. Rozum ponechaný sám sobě, který víru ve Slovo odmítá, je snáze manipulovatelný a riskuje upadnutí do staronových forem modloslužby: uctívání moci peněz, moci politické, kultu požitku. Jen nová evangelizace – i v podnikání- může pomoci čelit tendencím k úpadku kultury. Věda sama nás nespasí.

9. Paprsek světla věčnosti potřebuje i podnikatel.

Ochota ke spolupráci a růst vzájemné důvěry na trhu mají větší šanci když podnikatelé svá rozhodnutí dělají pod zorným úhlem věčnosti: transcendence je podstatnou dimenzí i pro

podnikání. Jde o trpělivé budování dobrého jména firmy, z něhož se mohou pak těšit i generace synů a vnuků. Reputační kapitál jednotlivce, rodiny, podniku, země a nadnárodního společenství, to jsou cíle, pro které stojí za to pracovat a pro ně se obětovat. Transcendence znamená také úctu ke stvoření, šetrné zacházení s přírodou, lesy, půdním fondem a pokorné podřizování se principu předběžné opatrnosti všude tam, kde ani pokročilá věda není s to dohlédnout všechny důsledky pokroku.

10. Společné dobro je úhelným kamenem společenské stavby hospodářství.

Společné dobro je tvořivý princip a prvek udržující lidskou společnost, zákon, který je –po Bohu– ve společnosti zákonem prvním a posledním /Lev XIII/. K dobru národního státu dnes přibýlo společné dobro evropské integrace a dokonce dobro globální, všelidské. “Jakákoli skupina musí mít na zřeteli potřeby a oprávněné nároky jiných skupin, ano, i obecné blaho celé lidské rodiny” /Radost a naděje, čl.26/.

Douška na závěr:

JUDr.František Nosek, poslanec a ministr za Lidovou stranu, politik a národohospodář, kandidát na blahorečení, se křesťanskými principy řídil ve svém životě: jako politik i jako podnikatel. A Bůh mu žehnal: od svého vstupu do politiky v roce 1920 až do své smrti v roce 1935 nikdy neztratil poslanecký mandát. Pomáhal řídit a spravovat více než 70 katolických lidových záložen. Jeho rukama procházely miliony aniž by podlehl jejich pokušení. Svým životem z víry prokázal, že podnikat lze úspěšně i tehdy, když člověku jde i v peněžnictví především o věčnou spásu bližních. Věřím, že ke Františku Noskovi se můžeme dovolávat o přimluvu a pomoc ve věci společného dobra pro naši politiku a pro naše národní hospodářství. Stejně tak věřím, že Františka Noska můžeme nabízet jako svíci hořící a vyzývající k následování i našim bratřím a sestrám v Evropském domě.

Svatost a politika

V Jubilejním roce 2000 připravila společnost "Numismatika- poklady národa českého" kolekci šesti medailí připomínající výročí narození Krista a počátky vzniku křesťanské kultury v našich zemích. Na rubu mincí je motiv inspirovaný slavným votivním obrazem ze sbírky Národní galerie: obraz Panny Marie s dítětem byl vytvořen za vlády zakladatele UK Karla IV: naše alma mater měla tenkrát pouhých 23 let! Na přední straně mincí jsou věrozvěsti Cyril a Metoděj, a pak 5 světců z Myslbekova sousoší na Václavském náměstí: Václav, Vojtěch, Ludmila, Prokop a Anežka. Každý objednatel sbírky obdržel také knihu Prof.Petra Piřhy, ministra školství v letech 1992-94, "Čechy a jejich svatí".

Politika jako boj o moc světskou. Svatosť jako usilování o "království, které není z tohoto světa". Kalkul umění možného v manipulaci s bližními a "účelovost jednání, která svěťí prostředky". Snaha o dosažení ctností v heroickém stupni až k případnému sebeobětování se ve prospěch bližních. Dva světy protivné, jakoby neslučitelné, narážející na sebe. Václav, oběť bratrovraždy z důvodů politických, jeho babička Ludmila zardoušená najatými vrahy z důvodů mocenských, mučedník Vojtěch z rodu Slavníkovců vyvražděných Přemyslovci v nelítostném boji o hegemonii v Čechách. Anežka, princezna ne-mocných a skutečná představitelka královské, ale duchovní důstojnosti po porážce a smrti svého synovce Přemysla Otakara na Moravském poli, kdysi mocného krále "železného a zlatého". Prokop, ryze národní a lidový světec na hranici kulturní a civilizované Evropy a území barbarských Slovanů. A na samém úsvitu našich kulturních dějin, Cyril a Metoděj, ztělesňují svou misí naši geopolitickou existenciální situaci křižovatky evropského Východu a Západu...

Avšak dosti dávné historie. Rád bych obrátil pozornost na dějiny doby moderní, a to na tři kandidáty beatifikace našich časů, snad budoucí české světce, jejichž životní osudy a usilování o svatost měly co do činění s politikou. Výběr těchto vzorů je ovlivněn mými hodnotami osobními, místopisem a spiritualitou. Dr. Antonín Cyril Stojan, od jehož narození letos uplyne 150 let, dokázal spojit zdánlivě neslučitelné: katolický kněz a 20 let poslanec rakousko-uherského říšského sněmu, poté poslanec a senátor 1. republiky, 2 roky současně jako arcibiskup olomoucký. Jeho přípravný beatifikační proces byl přitom zahájen v letech "reálného socialismu" představiteli katolické církve, jejichž postoje tehdy byly někdy více než sporné. Jak je vůbec něco takového možné? Osobnost Stojanova není žádným generálním ospravedlněním klerikalismu, stranicko-politické angažovanosti církevního hodnostáře. Jeho usilování o sociální spravedlnost, o pokoj mezi lidmi a jeho nepředstíraná, ryzí láska k lidem, to byly ony heroické ctnosti, s jejichž pomocí dokázal apoštol z mé rodné Hané přemostit i povolání kněžské, ba povinnosti církevního hierarchie a poslání politika. Jeho recept byl jednoduchý: zůstal prostým, venkovským člověkem, "člověkem pro druhé", tím kdo sloužil: jako kněz i jako politik.

JUDr. František Nosek se narodil před 115 lety a přípravný proces jeho beatifikace zahájil kardinál a primas český Miloslav před pěti lety. Absolvent právnické fakulty UK obětoval kariéru univerzitního profesora věci veřejné a politice, které rozuměl rovněž jako službě, a to jako poslanec, v letech 1925-29 také jako ministr. Dovolte mi citovat několik rad Františka Noska mladým, kteří by chtěli zastávat veřejné funkce. "Především je třeba se naučit rozeznávat dobré od zlého. Druhou zásadou je: jak mluvím, tak jedním. - a nyní poslouchejte dobře - "Pokušení, jak by se dalo těžit z funkce, je třeba zahnat předem jako velezrádný útok na základy státu. Rozhodně je třeba odmítnout dnešní způsob agitace: lhát a slibovat. Při dobré agitaci se nemusí mnoho mluvit. Stačí, když se svědomitě plní příkaz ... a bližního svého jako sebe samého". /Dorost, roč. XIII, 1931, str. 83/. Po smrti Františka Noska v roce 1935 o něm jeden kolega z parlamentní komise řekl: "Měl rád svůj stát a v pravém smyslu zemřel v jeho službách". V tom výroku je něco, co přesahuje vztahy opoziční i koaliční, vlastně stranické chápání politiky vůbec.

Dr. Jan Evangelista Urban, jehož 100 výročí narození připomenula Česká křesťanská akademie před měsícem, a vzpomínka na jeho úmrtí je teprve 10 let stará. Františkánský kněz a teolog, "philosophiae doctor" Univerzity Karlovy je kandidátem na svatořečení teprve pár měsíců. Jeho životní osud je osudem výjimečného křesťana, který se dostal do soukolí dvou totalitních politických režimů. Urban založil uprostřed světové hospodářské krize nový ženský řád, Apoštolát sv. Františka, jehož posláním bylo - a je dosud - zmírňování sociální a mravní bída na chudých pražských předměstích. Režim, který sám o sobě prohlašoval, že mu je zájem pracujícího člověka nadevšecko, považoval za nutné poslat apoštola chudých do vězení a to na plných 13 let "jako agenta cizí mocnosti". Dovolte mi jen pár myšlenek z jeho listu ze žaláře, z podzimu roku 1950. "V dobách vážných může pokoj a úsměv zemi vrátit jen Bůh. Bez ustání konejte dobré, všem radost, nikomu bolest. Nemluvme o jiných - nesuďme a vůbec zbytečně nemluvme. Nerozmyšlené užívání jazyka krade čas a rozsévá nesváry... Všechny své dny, se vši prací, utrpením, starostmi, ctnostmi, slovy i myšlenkami dávejme Bohu... zbavujeme se sebelásky, nezištně konejme... buďme průkopníky lepšího, Bohu bližšího světa". Tolik Jan Evangelista Urban. Skutečně on byl "agentem", ale agentem království, které není z tohoto světa. Království, které v jeho osobnosti už bylo přítomno mezi námi. Odvážuji se citovat tyto vysoké etické maximy Urbanovy s chvěním a obavami, abyste je neslyšeli jako fráze. Dovolují si tato mravní naučení uvádět jen proto, že Jan Evangelista Urban byl svým životem práv je vyslovit - řečeno s Noskem: jak mluvil, tak jednal! A tuto přímou charakteru ve vašem budoucím osobním i profesionálním životě přeji i vám, milí studenti. A přeji vám, abyste nemuseli za věrnost svému svědomí ve věcech veřejného zájmu a společného dobra platit

podobně vysokou cenu. Vězte však, že na tomto světě se za všechno platí: i za snahu o pevnost charakteru. S tím je třeba počítat.

Promoční řeč k absolventům magisterského studia politologie, Karolinum 28.března 2001.

Svět a duchovní souvislosti

Jen krátce po červnovém příspěvku "Svatost a politika" jsem měl příležitost diskutovat se skupinou českých politiků o krizi českých veřejných rozpočtů a nepříliš potěšujícím výhledu na růst státního dluhu. Argumenty o spoluodpovědnosti předchozích vlád za existenci dnešních dluhů v důsledku časových zpoždění a selhání české cesty privatizace stejně jako neodvratitelnost nárůstu státního dluhu v příštích několika letech /a to ať bude u moci jakákoli vláda/ byly v zásadě akceptovány. Nesoulad byl "co s tím před nadcházejícími volbami". Předvolební strategie "nalití čistého vína voličům" byla odmítnuta jako naivní: je nutné kalkulovat s voličskými preferencemi, všichni víme, jak dopadnou ti, kdož přinášejí špatné zprávy, svět chce být klamán.... A tedy: politik, který chce zůstat politikem, musí použít jakési zbožné lsti aby měl aspoň šanci něco ze svého programu uskutečnit. Odcházel jsem z diskuse poněkud otřesen ve své víře o potřebě angažování křesťanů v politice: pokud by tomu bylo skutečně tak, že s pravdou se v dnešní politice mnoho nepořídí, pak by bylo čestnější toto pole zcela opustit a věnovat se jen charitativní a sociální práci. /Mimochodem- některé menší křesťanské církve takto postupují!/ Pak jsem si ale připomenul Františka Noska- svíci zářící - kterého jsem uvedl jako jeden ze tří vzorů svatosti v politice. Životopisci o něm říkali, že jeho nejsilnější politickou zbraní bylo to, že nikdy nelhal. Přestože neměl na růžích ustláno - dokonce i mezi svými vlastními, ve straně, za niž kandidoval- "voličské preference" jej až do konce života udržely v poslaneckém křesle! Není to tedy spíše tak, že máme jen "slabou víru"? Do těchto úvah se mi přihlásila jedna naše absolventka magisterského studia a současná doktorandská studentka- katolička- s žádostí o interview ve věci výzkumu zkušeností s našimi politickými elitami. Po tomto "strukturovaném rozhovoru" se ukázalo, že od října t.r. má vést už samostatný seminář na jednom z pěti fakultních institutů a to na téma "Etika v politice". A tak dostala příležitost studovat kopie parlamentních projevů poslance JUDr.Františka Noska, které byly zkompletovány v rámci přípravného beatifikačního procesu. Deo gratias!

Porciunkule- svátek Panny Marie Andělské - si naše místní společenství připomínalo v kostele sv.Anežky v Praze - Spořilově, o jehož postavení se ještě Dr.Nosek velice zasloužil. Kostel byl 2.srpna už obehnan lešením neboť vyžaduje -po skoro 70 letech- nutnou rekonstrukci - čili obnovu. Desetiletí duchovní obnovy národa připomenulo také svatou princeznu Anežku a její svatořečení odstartovalo proces společenských změn, které trpí řadou neduhů právě pro nedokonanou duchovní obnovu národa. Ministrem místního společenství u sv.Anežky je bratr František Reichel, předchozí národní ministr SFŘ a ještě předtím osoba odpovědná za organizování poutí na svatořečení Anežky Přemyslovny do Říma. Nuže, zdá se mi, že obnova kostela sv.Anežky - jediného toho zasvěcení v Praze- by neměla být jen záležitostí Spořilovských. Což aby ji vzal za svou celý sekulární františkánský řád? A což aby se k této obnově domu božího přihlásili čeští křesťané v politice - jako součásti "předvolebního boje" o voličské preference? Mějme silnou víru- a Pán nás neopustí!

Dr.František Nosek se rovněž zasloužil o obnovu kapličky svaté Kláry v Praze-Tróji- rovněž jediného kostelíka toho zasvěcení v Praze. Kaplička je na krásném svahu nad Prahou, s výhledem na vinici /"Vinice sv.Klára"/, na Zoologickou zahradu a na Botanickou zahradu -jak vinice, tak kaplička jsou dnes na pozemcích právě Botanické zahrady. Pout' na tato místa zahřeje u srdce. Krásná je zdejší příroda, okolí tvoří jednu z mála přírodních rezervací v Praze. Na svahu

tzv. "Pusté vinice", založené prý už Karlem IV., nádherně kvete vřes, přes plot Botanické zahrady září pestré srpnové květy. V poledne z kapličky zazní zvon k modlitbě "Anděl Páně" a nese se nad vinicí... Dostat se ke kapličce je docela obtížné, všechno je oploceno a uzamčeno. Naštěstí bratr kostelník, když zvonil poledne, zapomněl v kapličce obojek pro svého psa. S vděčností za jeho sklerózu, za nevšední ochotu, - a nakonec i za to, že má vůbec psa - se dostávám dovnitř. Interiér je prostý - uvnitř už není co ukrást, kaplička byla přes všechny ploty a zámky několikrát vykradena. Naposled "bratři loupežníci" ukradli z vinice elektrický reflektor, který kapličku osvětloval ve večerních hodinách... Nuže, tyto bratři loupežníci se velmi úzkostlivě snaží o to, aby přísný ideál úplné chudoby světice nebyl porušen! A chudoba kapličky svaté Kláře jistě vadí nejméně: vždyť jinak je všude kolem tolik krás, které vzešly z ruky Stvořitelovy! To už spíše se bude sestře Kláře stýskat po návštěvách bratří menších, kteří jí přece slíbili ústa sv. Otce Františka ochranu, pomoc a lásku na věčné časy. Abych - poučen obratem u sv. Maří Magdalény v Přední Kopanině - neměl zase slabou víru: nuže, kaplička sv. Kláry není úplně duchovně opuštěná, bývá tam mše sv. 1x do měsíce / v neděli v 10.30/, s výjimkou prázdnin /takže poutní mše sv. připadá na 2. září/. Kaplička spadá do péče nejbližší farnosti, a to jsou bratři Salesiáni od sv. Terezičky v Kobylisích. Duchovní sestersví těch dvou perel církve - Kláry a Terezie od Dítěte Ježíše - mne nakonec naplňuje radostí, ty dvě duše si jistě nádherně rozumějí tam na Pravdě Boží... A poslední, poněkud radikální až kacířská souvislost mne napadá: co když budou muset nejprve "bratři loupežníci" v Čechách dokonale "vybít" všechny církevní památky, aby si naši bližní mohli začít klást otázku: v čem je vlastně zdroj naděje těch bláznů pro Krista, těch křesťanů?

Nanebevzetí Panny Marie, L.P.2001

Politika jako evangelizace

O politice se hovoří docela často, možná i více než je zdrávo, a mnohdy ne zrovna nejlépe. V tom se média i "svět" - a v něm i my hříšní občané - všichni zpronevěřujeme radě moralistů: nemohu-li říci /o někom/ nic dobrého, raději mlčím. Politika je - a nemůže nebýt - bojem o politickou moc, je "uměním možného" - tedy uměním dosáhnout kompromisu. Ale pro politiku, která se odváží do své "obchodní značky" uvést "křesťanství", je to málo. Křesťan je povolán ke svatosti, je-li zrovna v politice, tedy ke svatosti v politice. Při upřímném usilování o svatost může křesťan očekávat i pomoc Boží, dokonce i zázrak. Politika má pak šanci usilovat i o "umění nemožného". JUDr. František Nosek, poslanec v letech 1919-35, také ministr /pošt a krátce i vnitra/ v letech 20. byl takovým politikem usilujícím o svatost. A kupodivu - stal se "zázrak": od vstupu do vysoké politiky až do své smrti - za oněch 17 let - nikdy nepřišel o poslanecký mandát. Politický kalkul volebních preferencí, politika kompromisu a boj o politickou moc, jemuž se věnovali horlivě jiní, to vše nedokázalo politicky diskvalifikovat Noskovo jednání, které zpovědník Noskův, Dr. Jan Evangelista Urban OFM - již rok sám také kandidát na beatifikaci - po smrti svého penitenta označil jako "trvale nadpřirozené".

Přitom na politickém jednání Františka Noska nebylo vlastně nic zvláštního: jenom nikdy nelhal, miloval své politické odpůrce a doporučoval zahánět již jen pomyšlení na to, využít mocenského vlivu a postavení pro osobní prospěch, jako "úklad proti základům státu". Politická funkce pochopená jako služba znamená každodenní přemáhání sebe sama, zahánění pokušení marné cti a slávy, nečisté touhy po majetku a penězích - a vědomí vlastní nedostatečnosti, schopnost mít odstup od sebe sama, a umění dělat si legraci ze sebe sama. Potřebujeme právě takové politiky neboť mediální svět, v němž je nám žítí, příliš staví právě na hledání marné slávy a zviditelňování "buď jak bud", a ekonomický systém společnosti "zájmových skupin" má

tendenci politiky vtahovat do jednání, které - ač je jasně na úkor státu a nás všech- již ani není vnímáno jako korupční neboť o peníze "jde až v první řadě" - a tak "ber kde ber".

Autorita a respekt, které měl František Nosek u svých politických protivníků - i ve své vlastní straně!- se zakládaly na několika jeho podstatných osobnostních povahových rysech. Integritu jeho osobnosti charakterizuje naprostá nezištnost, obětavost, pracovitost, konzistence slov a skutků. Říká se, že jeho nejsilnější politickou "zbraní"- jeho "reputačním kapitálem"- bylo všeobecně sdílené přesvědčení o bezvýjimečné pravdomluvnosti. Právě té Noskovy pravdomluvnosti se protivníci nejvíce báli! A zase- vždyť nejde o nic více než o jedno z přikázání Desatera. A přece: jak důrazně varují Evangelia před nepravdou - a polopravdou! Naše má být "ano, ano,- ne, ne"- všechno ostatní je ze zlého /od ďábla/!

Post-moderní a v některých zemích na Západě již i otevřeně přiznávaná "post-křesťanská" společnost má právě s pravdou ty největší potíže. Pravda je v stále intenzivnějších zájmových silokřivkách mocností ekonomických, mediálních a i politických, stává se předmětem stále rafinovanější manipulace již jde o peníze, vliv, pochybnou slávu. Každý má svou pravdu! ve věku post-moderním a post-křesťanském, a tak to nakonec vypadá tak, že pravdu nemá vlastně nikdo- či spíše, že pravdu má ten, kdo má na to, aby si ji zaplatil. I ve vědě samotné se hovoří o krizi pravdy ačkoliv je jasné, že se ztrátou kritéria pravdivosti se musí nutně sesypat i celá důmyslně a pracně budovaná stavba věže moderní vědy.

Východiskem ze světa "rozmazaných množin" je návrat k prostotě a jednoduchosti- a přímočarosti vyjadřování a činu. Vede k doporučením, která se po staletí osvědčovala našim předkům: že 1 a 1 jsou 2, že 2 a 2 jsou 4, a že to co je černé není bílé. K post-moderní politické "moudrosti" patří "zásada" že "politik nikdy neříká nikdy" - když jde o to "kdo s kým". Tato "zásada" je vhodná snad jen jako součást profesionálního kodexu prostitutek: křesťanský politik by měl umět říci jasné ano-ano, ne, ne. Usilování o jednotu je ušlechtilé a nanejvýš potřebné zvláště u nás. Avšak jednotu může být také falešná, může být jednotou ve špatnosti a solidaritou ve zlém- a pak by se měl politik umět oddělit a říci jasně: toto ne.

To, co ochablá a politikou znavená až otrávená česká společnost potřebuje, je právě politická odvaha, síla víry a jasné slovo- které má šanci- je-li pravdivé- být ostřejší než dvoucestný meč. Nepřestávám věřit, že politik takto jednající, nemusí propadnout ani u nás.

Promoční projev k absolventům bakalářského studia politologie, Karolinum 27.března 2002.

Bratři a sestry!

"Co jste udělali pro jednoho z těchto mých nejnepatrnějších bratří, pro mne jste udělali" / Mt,25,40/

"Nikdo nemůže tvrdit, že není odpovědný za osud svého bratra" /Centesimus Annus Jana Pavla II, čl.51/

"Hořícím ohněm a nadějí chudých má být sociální učení církve" /Pokoj a dobro, čl.61/

Církev od samého vzniku věnovala - kromě hlásání Božího slova- svou pozornost a péči chudým a potřebným, vdovám a sirotkům. Oné části z evangelia sv.Matouše, kde Pán hovoří o Posledním soudu, a kde na každého z nás klade nárok, jemuž se necítíme být vůbec schopni dostat - abychom byli přiřazeni ke "spravedlivým", nuže ono "...dali jste mi najíst...dali jste mi napít... ujali jste se mne...navštívili jste mne nemocného ...a ve vězení", tuto sociální dimenzi evangelia chápala církev po staletí jako službu jáhenskou, diakonii, charitu. Teprve moderní průmyslová společnost vytvořila sociální problémy takového rozsahu a dosahu, že bylo zjevné, že samotná charita- jakkoliv nezbytná- nemůže na to vše stačit. Proto sv.Otec Lev XIII. přišel s počinem zásadního významu, s formulací moderní sociální nauky církve, která si kladla za cíl pomoci

vyřešit "dělnickou otázku" již úpravou celkových struktur a institucí společnosti. A za těch 110 let se církve v dalších a dalších encyklikách vyjadřovala k institucím a mravům své doby a volala po nápravě obou. Uvažme, že v době vydání encykliky Quadragesimo anno /1931/ byla ve světě krize, jakou si my mladší již ani neumíme představit -regiony s dnešní 20% nezaměstnaností považujeme již za sociálně rozpadlé i při dnešních podporách a sociálních dávkách- tehdy v řadě zemí byla průměrná nezaměstnanost 30% a systém podpor sotva vznikal.

Křesťané jsou dál voláni k sociální angažovanosti ve prospěch potřebných bratří a sester v podobě "služby u stolu" a služby u lůžka starých a nemocných, a dokonce je třeba říci, že tato bezprostřední služba je -zvláště pro nás, bratry a sestry v rodině sv.Františka- nezastupitelná a nenahraditelná /i pro nás samotné!/. Kromě toho mohou být někteří z nás voláni i ke službě ve veřejné a sociální politice, místní i celostátní, tam, kde se rozhoduje o "pravidlech hry", o zákonech, o právním rámci ekonomiky, pracovních vztahů a sociální péče, bytové a rodinné politiky, zdravotnictví, školství, vězeňství, atd.atp. Tato "pravidla hry" totiž ovlivňují rozsah a intenzitu společenských onemocnění, jimiž trpí naši bližní: nezaměstnaní, bezdomovci, děti z rozpadlých rodin, staří a nemocní, vězni...Křesťan veřejně angažovaný v politice nebo v občanské sféře tak může i touto formou "dát najíst", "dát napít", ulehčit v nemoci či stáří... Toto vše je součástí práce, usilování a obětí ve prospěch pokoje a dobra v naší zemi. Pastýřský sociální list maďarských biskupů - který byl publikován již v roce 1996 jako první z bývalých socialistických zemí- má dokonce název "Za spravedlivější a bratrštější svět" /a má tak podobně jako náš list "Pokoj a dobro" něco z františkánské spirituality "všeobecného bratrství" /Řehole SFR, čl. 18 a 19/.

Globální svět, v němž žijeme, ještě zesílil misijní poslání univerzální církve a potřebu její služby těm nejneopatrnějším bratrům a sestrám v Africe, Asii, Jižní Americe... Ani my u nás v Čechách nemůžeme říci, že "nejsme odpovědní za osudy" těchto nejubožejších z ubohých. A také se již učíme formám účinné bratrské pomoci, v níž- jak jinak- jsou většinou naše sestry daleko aktivnější. V rozšiřující se "adopci na dálku" pak máme šanci - bratři jako sestry-projevit i mateřskost naší spirituality.

Přihlásil jsem se /dobrovolně!/ na seminář o kapitalismu, náboženství a morálce, organizovaný pražskými liberálními a konzervativními intelektuálními kruhy. Některé konzervativní názory o náboženství, rodině a morálce docela lahodily mému uchu. Avšak celkové vyznění semináře bylo vzdálené katolické sociální nauce. Dověděl jsem se- nic nového pod sluncem-že sociální spravedlnost je "fata morgana" čili přelud /to praví i F.A.Hayek, u nás oblíbený nositel Nobelovy ceny za ekonomii/. Zjistil jsem, že ve Velké Británii /kde vládnou labouristé Tonyho Blaira/ je - podobně jako v Německu, kde momentálně vládnou sociální demokraté- socialismus !/, a k socialismu tíhne vlastně celá Evropská unie. Někteří mladí liberálové projevovali zvláště radikální názory: zdanění důchodů je rovněž socialismus /tím spíše zdanění progresivní!/, protože je to krádež, organizované násilí státu, kterému dává legitimitu parlamentní demokracie. Zůstalo nedořečeno, že jedinou cestou jak navrátit soukromému vlastnictví což jeho jest, by bylo zrušení demokracie /tedy: pravicová diktatura?/. Zkratka: soukromé vlastnictví je svaté! - o nesvatosti některých našich privatizačních případů zde nepadlo ani slovo.Vytanul mi varovný citát z Jana Pavla II. , jako "šitý na míru": "Hrozí nebezpečí, že se rozšíří radikální kapitalistická ideologie, která odmítá se o těchto problémech /vyčleňování ze společnosti, vykořisťování, lidské odcizení, materiální a morální bída- pozn.L.M/ byt' i jen zmiňovat, protože každý pokus vypořádat se s nimi je předem odsouzen k nezdaru, a ve slepé víře přenechá jejich řešení volnému rozvoji tržních sil" /Centesimus Annus čl.42/. Na semináři participovali i katolíci a evangelíci, zjevně vášnivě přesvědčeni o své pravdě. Zůstává závazek usilovat o pokoj, o hledání cesty k jednotě a dialog je třeba vést tak, aby dával vůbec šanci na bratrskou shodu. Jak

těžké je někdy přijmout to, že “v každém je přítomen božský zárodek pokoje a že láska a odpuštění má přetvářející moc” /Řehole SFR, čl9/.

Výjimečnou postavou na semináři byla mladá, třicetiletá žena, která hájila statečně názory skutečně diametrálně! odlišné /a byla přirozeně umlčena/. Zřejmě jsem se ukázal být hoden její důvěry, protože mi dala do ruky dvě tenké brožurky. Teprve doma jsem si je v klidu přečetl a zkoprněl jsem. Jedná se o /nepravdělně vycházející/ jen xeroxovaný časopis "Hnutí za spravedlivou společnost a lásku k bližním"- HSSLB. Sloganem časopisu je etická maxima blízká naší fraternitě: "Člověk člověku, lidé lidem". Heraldickým znakem "Hnutí" je symbol srdce, uvnitř něhož je pěticípá hvězda, a uvnitř této- stále nám ještě známé -hvězdy -je kříž. Adresa HSSLB /!/ je na Praze 1, v Třídě Politických vězňů- nemýlím-li se, na stejném čísle je sídlo KSČM. Dovídám se, že schůzky se konají 1. a 3. pátek v měsíci, a začínají modlitebním ztišením. Vede se křesťansko-marxistický dialog. Noví zájemci jsou srdečně zváni. Básničky, zřejmě mladých lidí. Uvedu ukázkou - pětiverší "Zpověď" /J. Jirušek/: "Nechci být kamenem co tíží- mého Pána na kříži- ale chtěl bych být tím- co zlu cesty zkříží- a udrží je za mříží".

Problém je v tom, jak "zkřížit cestu zlu" a jak "zlo udržet za mříží". Liberálové a konzervativci na semináři právem poukazovali na to, že cesty, které volil komunismus k těmto "dobrým úmyslům", vedly do pekel a stály v celosvětovém měřítku životy milionů lidí. Méně už bylo patrné vědomí, že na zrodu "bezbožeckého komunismu" měla v minulosti svůj podíl také selhání "bezbožeckých kapitalistů", do nebe volající sociální nespravedlnosti, křivdy, útlak, vykořisťování bratří a sester slabších. A také instituce a "struktury hříchu" ustavené v rozporu s principy křesťanské sociální nauky. Je našim závazkem pomáhat ve společnosti šíření světla evangelia a jeho sociálních nároků na ty "silnější". O katolické sociální nauce se také hovoří jako o "nejlépe ukrytém pokladu církve". Je na nás, abychom poklady - moudrost prastarou i novější- vynášeli na světlo Boží. Aby svět byl spravedlivější, abychom si v něm byli více bratry a sestrami. Nebe na zemi nedokážeme snést a taková ambice by mohla být i nebezpečná. Přesto však království Boží může být již teď více přítomno mezi námi.

Jak tomu můžeme pomoci ?

Křesťanské sociální učení církve je opomíjenou hřivnou církve. Náš seminář je jubilejní */ a vybízí proto k bilancování. Bilance křesťanského sociálního učení v moderní historii je povzbuzující a deprimující zároveň. Povzbuzující proto, že sociální analýza, kterou papežské sociální encykliky a později i sociální pastýřské listy biskupů v různých zemích přinesly, byla hluboká a prorocky varovná. Schopnost předvídat je prubířským kamenem hodnověrnosti každé teorie, a v tomto smyslu křesťanské sociální učení prokázalo mnohem větší prozíravost než mnohé jiné společenskovední disciplíny. Rerum novarum inspirovaná Borskými tezemi v závěru 19. století, Divini Redemptoris o bezbožeckém komunismu a list o postavení katolické církve v Německu z roku 1937, stejně jako Centesimus annus na počátku bezprecedentní sociální transformace bývalých komunistických zemí- abych zmínil alespoň ty uzlové body moderních dějin- nuže všechny tyto sociální encykliky obstály před soudem dějin. A to je povzbuzující. Deprimující je fakt, že nedokázaly ovlivnit praktickou politiku – ať už proto, že přišly “příliš pozdě”, jak se domnívají mnozí, nebo proto, že jim nebylo dopřáno dostatečného sluchu – a to ani v časech, kdy křesťané- alespoň matrikově- měli většinu ve svých zemích. Je proto naléhavou společenskou objednávkou zamyslet se nad příčinami opakujících se chyb, hluchoty a slepoty moderních společností, a pokusit se nalézt východisko k tomu, aby praktické politiky braly více v úvahu principy tohoto učení...

Nejen chlebem živ je člověk, a veškerá moudrost křesťanské sociální nauky by byla marná, kdyby v konečných důsledcích nepřiváděla ke Kristu a k naplnění touhy člověka po věčnosti. Praktická politika je také cestou ke svatosti a praktická politika věrná principům sociální

dimenze evangelia je – jak nepřestávám věřit- i cestou nové evangelizace. A tuto novou evangelizaci potřebují dnes staré i nové země sjednocující se Evropy. Máme naštěstí vzory, že politika a svatost jsou slučitelné v jedné osobě. U nás v Čechách běží již několik let diecézní přípravný informační proces beatifikace prvorepublikového politika, národohospodáře a sekulárního františkána Dr.Františka Noska. Blahořečení “otce sjednocené Evropy” Roberta Schumana je na diecézní úrovni před zdárným dokončením. Oba tyto mužové svým životem prokázali, že politika může být i uměním nemožného, pokud křesťan v politice respektuje principy křesťanského sociálního učení, a pokud nevzdává úsilí o svatost. Evropu učinila Evropou maxima Benedikta z Nursie: Ora et labora! Modleme se a pracujme na uplatnění principů křesťanského sociálního učení v praktické politice a přimlouvejme se o pomoc u těch, kdo dokázali, že politika není jen boj o moc a špinavost.

**/ Výňatek z projevu “Křesťanské sociální učení jako nabídka užitečných principů pro praktickou politiku”. Seminář “120 let Borských tezí”, Bor u Tachova, 12.7.2003. Více viz “Křesťanské sociální učení- opomíjená hřivna církve” časopis pro dialog mezi teologií,filosofií a politikou Listy, XV, č.5-6, Bratislava 2003.*

Pohled do křesťanské duše Františka Noska

K této knížce musí a může být jen jeden úvod: pohled do křesťanské duše Františka Noska! Musí být, protože jedině tento pohled teprve vysvětlí a dá jednotu této mosaice... U člověka čisté duše je vnější jednání průhledem dovnitř, ale u Františka Noska, co nejdůrazněji upozorňuji, nutno se dívatí hodně hluboko. Jeho život má vlastnost některých křesťanů, jejichž velikost se uvidí až na věčnosti: nepochopitelnost a nepochopenost. Těmito slovy bych mohl odstranit veškerý stín, který jako smuteční závoj leží mezi některými současníky a jeho osobou. Neboť řeknu-li, že byl nepochopitelný, vyslovuji tím, že nebylo viny na těch, kteří ho nepochopili a tedy nelze jim to mít vcelku za zlé. A že byl nepochopen je opět v jeho prospěch, neboť i při nepříznivém pohledu na něho přece mohl být nejen dobrým, nýbrž výborným. Sloučení těchto vlastností se jeví dodnes. Co je katolické mládeži vniterného a tedy podstatného, bytostního, a co ji tedy dělá katolickou se vším, co k tomu náleží po vnitřní stránce, vložil do ní dr.Nosek. Pravím, “po vnitřní stránce”. Chci tím spíše říci, že ji učinil tím, čím je a ne, jak je činná. Neboť víme, že na jejím rozvoji i na dalším prohlubování pracovala a pracuje řada výborných kněží i laiků. A ačkoliv dodnes je plna jeho duchovnosti, přece se již o něm skoro nemluví. Ani k vydání životopisu, který by byl přímo zjevením, nedošlo. Snad se s tím musíme smířit, neboť jak říkám, je to asi jeho vrozeným údělem.

Chci-li se podívat hlubšími pohledy do zdrojů jeho jednání, pak nesmím vidět jeho činnost jako plod povrchovějších stupňů duševního a mravního života,- slušnosti, inteligence, sebekázně,- nýbrž musím sestoupit až k motivům, o jakých mluvíme už jen v životě služebníků Božích. Tedy jeho ochotné chování ke službě každé věci není jen přátelství, ani jen povinnost, ani snaha po oblibě, ani snaha po dobrém příkladu, ani jen běžná křesťanská láska, nýbrž vyrůstá jako z nejspodnějšího kořene z úplného dání se Bohu. Být dán Bohu znamená nebýt svým. Pak to však znamená dát se všemu, co poznám jako Boží přání. To může dopadnout tak, že jednou ochotně a důkladně sloužím zdánlivé maličkosti, ano i zbytečnosti a že jednou odmítnu i velikou službu. Proč? Protože se nedívám na její velikost, slávu, na to, kolik si získám váhy a kolika se vyhnu odsouzením, ale proto, že nejsem svůj a jsem dán Bohu, tedy se dívám jen na důvody ve světle Božím. Teprve takto trochu pochopíme, proč dr.Nosek považoval za účelnější a nutnější

mluviti nábožensky než národohospodářsky, výchovně než agitačně, o svatých než o programech.

Takovýchto rysů, jakými se vyznačují jen hluboce omilostněné osobnosti a o nichž dr.Nosek nevěděl, že je má a proto nepochopil toho, kdo je nemá, byla celá řada.

Otvíral-li jako ministr sluhům, nesoucím náruč spisů dveře, dával-li přednost neznámým chudě oblečeným lidem při vstupu do místnosti, ukazoval, aniž by to věděl, svůj hluboký cit pro pokoru, která není nic jiného, než samozřejmé poznání pravdy, že před Bohem jsme stejní po vnější stránce a že tedy viditelné rozdíly nestojí za ohled.

Málokdo si uměl všimnout, vyjímaje oči řeholníka, kolik sebezáporu vědomě vkládal dr.Nosek do svého denního života. Jeli jsme třeba tři, čtyři hodiny vlakem a dr.Nosek všechny usadil a zůstal se zbývajícími stát v chodbě vozu třetí třídy, ač i sám průvodčí nutil ministra do prázdného oddělení první třídy. Jak často po dlouhých přednáškách dlouho nepil, jak často odjížděl z Prahy na schůze, kde teprve pozdě odpoledne šel ke sv.přijímání (*tehdy byl zachováván půst před sv.přijímáním od půlnoci- pozn. M.M.*). Největším snad sebezáporem a obětí byla jeho stálá a nekonečná práce. Ani nelze pochopit, jak mohl mít živý zájem o tolik pracovních úseků. A přitom nikdo nevěděl, že za veškerou pohyblivostí, za všemi konferencemi v bankách, v družstvech, ve věcech stavby kostelů, stále se vracel ke spojení s přítomností Boží, jak se na duchu sbíral a modlil sepjatýma rukama, byl-li sám na chodbě, než vstoupil do místnosti, kde měla být schůze. Jen ten vyčte z této duchovnosti odpověď na otázku, jak mohl být někdy i velmi příkrý, kdo ví, že pohled na Boha dává také svobodný a nezaujatý pohled na věci, které nutno podle jejich vnitřní povahy bez ohledu na libost nebo nelibost přítomných odmítnout.

Ještě celá řada stop jeho duchovního nazírání na všecko by se dala vypočíst a doložit: pohrdání světem a jeho marnostmi, - v šatech, v bytě, v lidské chvále,- poslušnost ke kněžím, mravní čistota smyslů od zraku až po chuť.

Tedy nejhlubší zdroje jeho činnosti jsou velmi podobny zdrojům, jaké nalézáme v životech svatých. Tím nijak nemluvíme přepjatě, ale jenom věcně se díváme na skutečnosti, které mezi námi byly. A díváme se na ně proto, aby nám vzpomínky v této knížce byly bližší a abychom v nich více našli a hlavně, abychom zanítily odvahu v srdcích naší mládeže ke dvěma věcem: k té, kterou vyslovil sv.Otec Pius XI.: Všichni jsou povoláni ke svatosti. Svatost není privilegium jen některých lidí. A odvahu ke druhému hrdinství, býti věrným a přece neznámým a skrytým i po smrti, neboť “člověk vidí tvář, Bůh však srdce”.

Stať je ze sborníku “ Dr. Nosek mladým”, který uspořádal Jan Janoušek. Text jsme mírně upravili s ohledem na současnou češtinu)

Vlastní texty dr.Noska

MRAVNÍ SMYSL LIDSKÉ PRÁCE “Jedete-li noční krajinou, ať mimo Plzeň, nebo vysoké pece a cementárny v Králově Dvoře u Berouna, anebo přes území Vítkovic a pozorujete-li plameny šlehající z vysokých pecí k noční obloze a sloupy dýmu, ozářené tekoucí litinou, pak, díváte-li se křesťanskýma očima, máte před sebou veliké oltáře lidské práce, na kterých možno lidským synům obětovat každý záchvěv jejich duše a všechny obtíže celodenní a celonoční práce.”

K tomu dodává redaktor sborníku J.Janoušek st.: “Výše uvedený článek Noskův, který psal pro Dorost č.11-12/1931 a který pak byl otištěn v časopise Nový věk, byl v kostce vyjádřený program nespočetných jeho projevů, na nichž zdůrazňoval mravní smysl lidské práce”

Dr.NOSEK A VEŘEJNÝ ŽIVOT “Potěšující zjev projevuje se v tom, že s pozvolným postupem opravdové demokratizace upouští se od brutální zásady práva většiny a že všechny strany při poměrném zastoupení železnou nutností jsou vedeny k tomu, aby se hleděly sejít ke společné práci na jisté základně, která sice nevyhovuje plně žádné z nich, ale přece pro všechny je alespoň přijatelná”. (Dorost, č.10/1920, stať: “Ústavní listina československé republiky”)

“Rozhodně nebylo by správné a dokonce už ne demokratické, přihlížet s nechutí anebo s netečnou zdrženlivostí k události tak významné, jako jsou každé větší volby. Jevila by se v tom slabošská odhodlanost přenechat řízení veřejných záležitostí případně i těm, kdož by byli ochotni řídit stát bez ohledu na mínění širokých vrstev národa.” (Dorost č.20/1929, stať “Volby 27.října musí býti volbami v duchu svatováclavském”)

Dr.NOSEK BRÁNÍ SVÉ DÍLO Poslední článek dr.Noska před jeho smrtí byl otištěn v časopise Lidový hospodář ze dne 15.ledna 1935 pod nadpisem: “Na obranu lidového peněžnictví”. Podrobuje v něm kritice zákaz dalšího zřizování záložen budovaných katolíky. Ze závěru článku: “Uvítali jsme všechna ustanovení o zřízení všeobecného i zvláštního fondu peněžních ústavů, všechny formy bankovního zákona i jeho novely, protože chápeme, že je potřeba, aby stát regulujícím způsobem zasahoval do celého hospodářského dění ve státě a tudíž také do peněžnictví. Takováto pozeňnaná reglementace neznamená však pojmově žádné ujařmení. A takovýmto ujařmením a mnohdy politickým nevolnictvím je, když někde na venkově peněžní ústav spravovaný činovníky určité politické orientace přijímá vklady blahovolně od celé veřejnosti, úvěry však poskytuje jenom politickým straníkům, anebo osobám, na které politický vliv chce teprve získat....Budeme systematicky poučovat a přesvědčovat naše stoupence, že je věcně nesprávné a mravně povážlivé nosit municí do cizích baterií, ze kterých se střílí do našich vlastních pozic...”

PŮJDE TO, ALE ZVOLNA A S PŘEKÁŽKAMI Při budování dětské kolonie ve Dvorku stavěly se v cestu různé obtíže. Těžce je nesl i tehdejší předseda kalolické mládeže na Příbyslavsku J.Dušek, jemuž pak dr.Nosek na vojnu psal důvěryplný a potěšující dopis. Píše tu m.j.: “Pokud kde o Vaše smutné zkušenosti namoze i s našimi lidmi, o kterých byste se jaksi přirozeně mohl domnívat, že se přece budou snažit, aby byli trochu slušní, tu prosím, abyste si uvědomil, že to právě je jedna z nejtěžších zkoušek života. Víím, že to bolí. Nic si z toho nedělejte, mně se nedařilo o nic lépe, nežli jsem se těžce prokousal k poznání, že všechny ty obtíže, o kterých se v dopise zmiňujete, patří k lidskému životu tak organicky, jako spánek, jídlo, bolest, slzy a smrt. Posílám pro vaši potřebu Kempenského Následování Krista. Za každou cenu najdete si v prvních ranních hodinách chvilku, abyste mohl přečíst jednu kapitolu a rozjímat o ní, jak se její pravdy a návody hodí pro Váš nynější život...”

(texty jsou vybrány ze sborníku J.Janoušek st.: “Dr.Nosek mladým” a jsou zkráceny)

Drobné květy

NOSKŮV TISKOVÝ APOŠTOLÁT J.Janoušek st. píše: “Počítali jsme jednou s p.disponentem z knihkupectví u Zlatého klasu Rupem, kolik asi dr.Nosek rozdál mezi mládež knih a bružur. Došli jsme k cifře cca 100.000 kusů. Zní to skoro neuvěřitelně a přece to tak je.

Všechny knihy jím věnované byly hodnotné, z nichž převážná většina pojednávala o otázkách dospívajícího mládí a knihy náboženské.

VENKOVSKÝ PRACOVNÍK VZPOMÍNÁ Dr.NOSKA Po prvé jsem dr.Noska viděl na konferenci v Chotěboři v roce 1931. Ten první dojem mně nikdy již z mysli nevymizel, ať jsem později s ním mluvil anebo ho poslouchal. Zdá se mně, že nemohu nic přiléhavějšího k jeho osobě najít nežli verš z evangelia sv.Lukáše (24.kap.): “Zdali nehořelo v nás naše srdce, když k nám mluvil...?”

Pro nás chlapce mluvil o rytířství a hned navázal na rytířství v dnešní době, kdy každý chlapec má být rytířem, zastáncem slabších kamarádů, dívek a zastánce pravdy. Jeho zbroj má být hluboká uvědomělá víra, mravní čistota a apoštolský duch. Pak rozdával knížky a nabádal nás, přečtete a dejte dál, rozdávejte taky. Jeho slova byla prostá, srozumitelná. Žijte ve svém postavení podle víry a uvádějte důsledně v soulad svůj život s tím, co každý katolický křesťan věřit musí.

Hodiny na kostelní věži odbily dvanáct. Bude v jednání přestávka? Ne. Pan ministr se ujímá slova a ohlašuje: “Nyní se pomodlíme Anděl Páně a s těmi, kteří nepůjdou na oběd, si uděláme takovou malou besedu. Vyložíme si například, jak se máme modlit...” A pak vykládá Desatero Božích přikázání, že jeden církevní hodnostář, který s námi zůstal poslouchat, řekl: “Takhle vykládat Desatero a učit se modlit jsem ještě v životě neslyšel.” Škoda, že tento výklad nebyl zaznamenán.

Odpoledne doprovodili jsme p.ministra na nádraží. Bylo nás chlapců několik a dotazů jsme měli mnoho. Tehdy byly nově zavedeny balonové pneumatiky u poštovních autobusů, ptali jsme se, je-li to výhodnější apod. A pan ministr nám doobrotivě odpovídal...

Nyní po osmi letech si teprve plně uvědomuji, jaká to byla milost, že jsem měl možnost několikrát dr.Noska poslouchat a s ním i jednat. Nyní si vysvětluji, že i na základě jeho slov a příkladu se tvořila kněžská povolání....

Když jsem se dostal do Prahy, sešel jsem se s dr.Noskem zase a to v Domovině v Praze XII. Dr.Nosek založil a získal prostředky pro založení ubytovny pro mladíky, kteří přicházejí do Prahy a nemají vhodné křesťanské prostředí k bydlení. Když otevíral tuto první Domovinu, projevil přání, zřídit podobnou v každé pražské čtvrti. Smrt zabránila uskutečnění.

Často si kladu otázku, kolik z těch, kteří jsme dr.Noska znali a jej s dychtivostí poslouchali, zůstalo na dobré cestě a přistupuje častěji nebo denně ke sv.přijímání. Kolik jich vstoupilo do III. řádu sv.Františka, aby si osvojilo františkánskou pokoru a evangelijní život jako dr.Nosek: Bez těchto podstatných věcí nebude nám mnoho platno mluvit a psát o dr.Noskovi, nebudeme-li mít jeho přímo svatý život před sebou jako zrcadlo a nebudeme-li jej následovat.

NAD OJÍNĚNOU VĚTVIČKOU J.Janoušek st. píše: Dr.Nosek byl obdivovatelem krás a památek naší vlasti.... 20.ledna 1930 šel jsem s dr.Noskem z Bavorova na Helfenburk. Bylo to druhý den po Dnu mládeže ve Vodňanech. Helfenburk chtěl dr.Nosek získat a zřídit tam turistickou stanici pro katolickou mládež, eventuálně v létě pro tábor mládeže. Cestou vykládal dr.Nosek dějiny hradu a kul plány, co všechno by se nechalo opravit, zařídit, aby to vyhovovalo svému účelu. Den byl tehdy překrásný. Stromy byly nádherně ojíňené a slunce kouznilo v jinovatce tisíce zářivých jiskřiček. Dr.Nosek vzal jednu tu větvičku do ruky, dívá se na ni a povídá: “Podívejte se na krásu a pravidelnost těch krystalků. To by lidská ruka nikdy nedokázala a nám i tato malá ojíňená větvička jasně dokazuje existenci Boha-Tvůrce”. A zakončuje výklad částí chvalozpěvu tří mládenců v peci ohnivé (Daniel 3, 68 a dále):

“Dobrořečte krůpěje rosy a jíní Pánu, dobrořeč mráz i zima Pánu.

Dobrořeč led i sníh Pánu; dobrořečte noci i dny Pánu!

Dobrořeč země Pánu;chval a nade všecko ho vyvyšuj na věky!”

(texty jsou vybrány ze sborníku J.Janoušek st.: “Dr.Nosek mladým” a jsou zkráceny)

Stručný životopis dr.Noska

Přestože uplynulo už několik desítek let od jeho smrti, každoročně se v dubnu při výročí jeho úmrtí na hřbitově v Poříčí nad Sázavou scházejí lidé u hrobu s nápisem: “Zde očekává vzkříšení tělo JUDr. Františka Noska, terciáře sv. Františka, čs. ministra a poslance, jenž zbožností, duchem pravdy, spravedlnosti a lásky ukázal cestu mnohým.”

Většina těch lidí z Prahy, hlavního města České republiky, kteří si jezdí na neděli odpočinout sem do malebného údolí řeky Sázavy, nemá ani tušení, kdo to byl František Nosek. A přece na poříčský hřbitov k jeho hrobu dodnes jezdí dost lidí. A památku člověka, který se stal mistrem v umění, jak správně žít, sem jezdili uctívat dokonce i v době totality, kdy se to vlastně nesmělo.

Z náhrobku se tedy lze dovědět, že F. Nosek byl členem vlády a poslancem. Jeho spolupracovník a přítel profesor Antonín Novák o něm mimo jiné napsal, že byl jedním z lidí, kteří zákon Boží učinili zákonem svého srdce. Jedním z lidí, kterým je chlebem života milovat lidi činem. Jedním z lidí, kteří na jiné myslí tolik, že úplně zapomínají na sebe. A že byl i jedním z lidí, kteří sice básně neskládají, ale jejichž celý život je oslavnou písní Boží velikosti.

Když vznikla v roce 1918 na troskách rakousko-uherské monarchie Československá republika, bylo zapotřebí, aby v mladém státu do politiky vstupovali odborníci s pevným charakterem a hlubokými morálními zásadami. K takovým lidem patřil právě František Nosek. Narodil se 26. dubna 1886 ve východočeském okresním městě Chrudim. Vystudoval Právnickou fakultu Karlovy univerzity v Praze a získal titul doktora právních a sociálních věd.

Pro české katolíky byla doba po první světové válce těžká. Někteří církevní činitelé byli v minulosti příliš spjatí s nenáviděnou rakousko-uherskou monarchií, takže mnoho lidí se od církve odvrátilo. Část obyvatelstva zejména v Čechách, nejzápadnější zemi Československé republiky, dokonce pokládala katolickou církev za nepřitele státu. Za této situace se české a moravské katolické politické strany sjednotily a utvořily Československou stranu lidovou. František Nosek byl zvolen jejím místopředsedou. Když se vzdal poslaneckého mandátu František Kordač, protože se stal pražským arcibiskupem, vystřídal ho v poslanecké lavici Nosek (v r.1920). A za poslance byl potom Nosek, dokud žil, volen též ve všech dalších volbách.

Ve druhé polovině dvacátých let (1925-1929) byl také členem československé vlády. Nejprve byl ministrem vnitra a pak ministrem pošt a telegrafů. I jako člen vlády však zůstal velice skromný. Jeho pokoru charakterizuje třeba taková zdánlivá maličkost, že ve dveřích vždycky dal přednost zřízení s náručí plnou spisů a ještě mu dveře podržel.

V oboru státní a veřejné politiky František Nosek důsledně uplatňoval křesťanské zásady. Nesnášel lež. Jeho největší zbraní v ostrém politickém boji bylo to, že nikdy nelhal. Své partnery stále vyzýval ke konstruktivní spolupráci.

O tom, jaké poměry tehdy v politice v Praze panovaly, svědčí příklad z projednávání zákona, podle kterého měly být zvýšeny platy kněžím z nejchudších far. V roce 1926 se projednávání zmíněného zákona v parlamentu stalo komunistům ve spolupráci s jinými tzv. pokrokaři záminkou pro další útok proti katolické církvi. Poslanec K. Kreibich Františka Noska v parlamentu fyzicky napadl. J. Harus, sklářský dělník, postavou obr, ho chtěl napadnout deskou, kterou utrhł od stolu. Harusovi v útoku zabránili ostatní poslanci lidové strany. Zákon byl nakonec i díky Františku Noskovi schválen.

Pro svou přímost měl Nosek problémy i s některými kolegy z vlastní politické strany. Podle jeho přítele spisovatele F. B. Vaňka, děkana z Pelhřimova, ho nechápali. Podle nich byl příliš zbožný, příliš dobrý a málo politický. Znalec Noskova života a díla, předčasně zesnulý český katolický aktivista Jan Janoušek mladší (syn Jana Janouška staršího, tajemníka Sdružení katolické mládeže z Noskových časů) o Noskovi napsal: “Dlouho nemohl pochopit, že lidé, kteří se hlásí ke katolicismu nebo dokonce za něj politicky bojují, mohou nekřesťansky žít, užívat nekřesťanských metod atd., ale pak se naučil brát lidi takovými, jací jsou.”

I když František Nosek byl čelným politikem lidové strany, až úzkostlivě dbal o nepolitičnost Sdružení katolické mládeže (SKM) a jiných katolických spolků. Výchově mládeže vůbec věnoval mnoho pozornosti. Mládež se snažil získávat pro veřejný život. Mladým lidem doporučoval, aby se naučili rozeznávat dobré od zlého a aby dodržovali zásadu “Jednám tak, jak mluvím”.

František Nosek byl přesvědčen, že k rozvíjení jak lidské osobnosti, tak i celé společnosti přispívá fungující demokracie. A na druhé straně, že demokracie je na překážku rozmáhání se jakékoliv zvěle. Před parlamentními volbami, např. v roce 1929, upozorňoval, že by nebylo správné volbám jenom pasivně přihlížet. Podle jeho názoru by bylo slabošské přenechávat řízení veřejných věcí lidem, kteří by chtěli stát řídit bez ohledu na názor veřejnosti.

Pro děti z chudších, hlavně velkoměstských rodin, bylo především díky Noskovi vybudováno několik domů pro prázdninové kolonie mládeže. Ve snaze pomoci starým osamělým

ženám a opuštěným dětem založil spolek Družina sv. Kláry, který podporoval pět Domovů sv. Kláry, v nichž působily sestry III. řádu sv. Františka. Jak však v brožuře “Služebník Boží dr. Fr. Nosek” napsal zmíněný Jan Janoušek ml., nikdy se úplně nepodaří zjistit, kde všude tento mimořádně aktivní františkánský terciář pomáhal. Až úzkostlivě se totiž snažil dodržovat Ježíšova slova: “Když prokazuješ dobrodiní, ať neví tvá levice, co činí tvá pravice...”

František Nosek inicioval katolické družstevní aktivity – podniky Svazu hospodářských družstev a 84 lidových záložen, na jejichž vzniku se také podílel. Katolický Svaz hospodářských družstev měl tehdy kapitál 332 miliónů tehdejších korun. Jak to byla velká částka, můžeme posoudit podle toho, že hodinová mzda zedníka činila v té době jen pět korun.

Na paměť 700. výročí smrti sv. Františka z Assisi (1226) založil František Nosek se svými přáteli Dílo blahoslavené Anežky Přemyslovny. Tento spolek obstarával pozemky pro stavbu kostelů na pražských periferiích. Ve třicátých letech měl František Nosek podíl na postavení kostela blahoslavené Anežky České uprostřed tehdy nové čtvrti nevelkých řadových domků v Praze na Spořilově.

Terciář František Nosek byl velkým ctitelem Panny Marie. Projevilo se to mimo jiné jeho vystoupením v úvodu nekolikastatisícové katolické schůze, jejíž účastníci protestovali proti lidem, kteří po vzniku Československé republiky v Praze na Staroměstském náměstí strhli historicky cenný mariánský sloup a po promlčení trestní odpovědnosti za tento barbarský čin se začali svými pochybnými zásluhami veřejně vychloubat. Noskův projev na této schůzi byl poetickou oslavou Matky Boží.

O tom, jak František Nosek promýšlel vztah Panny Marie k lidem, svědčí i to, co řekl v jedné ze svých nesčetných přednášek: Každá dívka a žena je sestrou Panny Marie. A protože tehdy mluvil zrovna k mladým mužům, v této souvislosti jim i připomenul, že v dívkách by měli vidět budoucí matky svých dětí.

Františku Noskovi prošly rukama milióny. Dva roky po tom, co zemřel jeho devítiletý syn a rok po smrti své manželky však Nosek v roce 1935 zemřel, jak se v Čechách a na Moravě říká, chudý jako kostelní myš. Jeho sociálnědemokratický kolega, poslanec Antonín Remeš řekl, že František Nosek zemřel “neobtěžen žádnými křivdami, jichž by se na svých bližních dopustil”. Tím, co vykonal, výrazně předešel svou dobu.

(Napsal redaktor Jiří Sůva v r.2001 pro bulletin CIOFOS- mezinárodní časopis františkánských terciářů- pod názvem “Zákon Boží učinil zákonem svého srdce” Text je redakčně zkrácen.)

Doslov

Skoro všechny stati prof.L.Mlčocha, zařazené do tohoto sborníčku, byly původně publikovány v měsíčníku Poutník, časopisu přátel sv.Františka z Assisi. Některé jejich pasáže jsou psány pro tento čtenářský okruh. Toto zaměření je ponecháno a dává statím osobitý ráz.

Snahou této publikace je pomoci čtenářům orientovat se ve světě, v němž žijeme, vidět jeho problémy očima křesťana. V souvislosti s tím se pak zabývá osobností a příkladem dr.Františka Noska. Většina statí proto pochází z pera prof.Lubomíra Mlčocha, jehož úsilí v tomto směru je známé.

Není proto od věci upozornit zde na jiný, rozsáhlejší sborník, jehož je L.Mlčoch autorem. Jsou v něm shromážděny projevy, které pronesl ve funkci děkana Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, v letech 1997 až 2002. Jde o projevy při slavnostních příležitostech, jako např. při promociích. Bratr L.Mlčoch chtěl při těchto příležitostech říci absolventům něco opravdu důležitého pro jejich další život. Mluvil proto o Ježíši Kristu, o sv.Františku, někdy i o dr.F.Noskovi atp. a to ve spojitosti se současným životem. Toto jeho úsilí je průkopnické. Knížka je psána tak, že si ji se zájmem přečtou i ti, kteří nejsou křesťany. Název sborníku je "Moc slova" a vydalo jej Karolinum, nakladatelství Univerzity Karlovy, v roce 2002.

(Poznámka: toto upozornění na sborník "Moc slova" by bylo možné umístit na vnitřní stranu obálky připravovaného sborníčku (tzv.záložku), bude-li ji sborníček mít).

Dr.František Nosek svým životem a dílem pomohl ukázat, jak je možno žít v nové době jako křesťan. Vztáhneme na něj proto slova, která napsal L.Mlčoch o P Aloisu Mocovi OFM. (časopis Poutník č.9/1998, str.18):

"Člověka napadá, jak se to vůbec stane, že řehole, spirituality přežívají celá staletí životy světců - zakladatelů. Je to asi možné jen proto, že v každé generaci se vyskytnou lidé, kteří žijí autenticky, vnitřně pravdivě, spiritualitu řádu. Tedy jdou životem ve šlépějích sv.Františka z Assisi tak jako on se snažil jít ve stopách svého Pána. Jejich současníci a učedníci pak v jejich životě tyto stopy rozpoznávají, a tak spiritualita žije, roste a předává se dál..... Rozpoznání těch stop však žádá čisté srdce, neboť jde často o zdánlivě drobné detaily. Ty však ve svém celku se skládají do mosaiky, kterou je pravdivý život ve františkánském duchu."

Uzavřeme úryvkem z homilie, kterou pronesl mons. Giovanni Coppa. Byl po řadu let apoštolským nunciem v naší zemi a je známo, že mu osobně velice záleželo na procesu beatifikace Františka Noska. Byl přesvědčen, že právě jeho naléhavě potřebujeme dnes v naší zemi. Následující slova pronesl v Poříčí nad Sázavou při mši svaté za Františka Noska dne 17.4.1993:

"Byl to muž, který svědčil svou vírou na všech polích, kam ho Pán povolal, se stále většími zodpovědnostmi pro společné blaho národa. ...Skutečně, on se zcela daroval druhým...Jedině v dávání se lásce se projevuje velikost člověka a jeho povolání napodobovat Krista Ježíše a Boha."

P.Miloslav Fiala OPraem.